

A' KARPÁTI KINCSTÁR¹

I.

Hidj, de jól megnézd: kinek! Így tanít a' régi közmondás. Hidj, de jól megvizsgáld: mit! erre oktat a' philosoph. 'S az ember, ki mind ezt híven² megfogadni szeretné, addig néz és addig vizsgál, míg³ utoljára sem azt nem tudja: kinek?⁴ sem azt nem: mit? kelljen vagy
5 lehessen hinnie.

E' baj veszélyesb, mint gondolnók. Kétség a' szív⁵ minden hóhérai közt legkínzóbb. Bizonyosságra törekszik lelkünk; tudni vágy, tehát hinni is. Mert a' hit nem egyéb, mint azon megnyugvás, hogy a' dologról⁶ szerzett tudásunk bizonyos. Hit az embernek olly élelemény,
10 mi nélkül nyugalmat és boldogságot soha nem ismerhet.

Ez azonban nem teszi azt, hogy kinek szívében hit lakik, az minden kivétel nélkül boldogságot bír. Sokat nyerénk a' sorstól, test' és lélek' táplálatára⁷ szükségest; de mind az olly kétértelmű ajándék, melyből⁸ haszon és kár, gyönyör és⁹ fájdalom, üdv és kárhozat eredetét veheti: akkép' a' mint vele élünk, vagy élni kényszerítettünk.
15

Tűz, víz,¹⁰ lég éltetnek és ölnek; öröm keblet erősít és repeszt; gyönyör virágoztat és hervaszt; remény vigasztal és félrevezet; szeretet véd és feláldoz; hit égig emel és porig lesüllyeszt.¹¹ Mondjátok meg: mi oltalmaz meg bennünket, hogy a' boldogság' ezer meg ezer
20 eszközei közt bal sors' vaskarjai közé ne hulljunk?

Jól tudom: ti bővelkedtek szép szavakkal és bölcsen gondolt maximákkal. Azt mondjátok: éljük a' sors' ajándékait azon szellemben, melyben a' jótékony istenség gondolá; örüljünk és gyönyörködjünk mértékkel; remény, szeretet és hit csak jóért, szépért és valóért hevít-
25 sen; 's több effélét. Uraim, a' tanács mind igen jó! Adja az ég: ti legyetek elsők, kik azt követitek, vagy követhetitek! Mert a' legmindennapibb bölcsesség' emberei is jól tudják: sokat nem tehetünk, mit tudunk és akarunk.

Szép, jó és való: három szent nevezet, vagy ha úgy akarjátok.¹² három genius, kiket isten útinkra kalaúzul rendele. A' baj csak az, hogy szemeink igen sokszor gyengék őket megismerni, 's még nagyobb, hogy¹³ igen gyakran gyötrelmet termő tövispályán vezetnek.
5 Azért vagyunk emberek, hogy valamint a' gyönyört, úgy a' gyötrelmet is megérezzük; 's lehet e csudálni, ha a' gyötrelmem' érzése vérez, elkese-
10 rit, vagy épen kétségbe ejt?

Tűrést a' szenvedőnek nyugalom' öléből orvosság gyanánt ajánlani: könnyű is szokásban is van. De ki az emberiség iránt igazságos
10 akar lenni, gondolja meg a' költő' mély valósággal írt¹⁴ tanítását:

Vagynak ollyan perczenetek
Az embernek éltében
A' mellyekben setét leszen
Fejében és szívében.

15 'S illy perczenetekben senki nem ura többé magának. Itt a' határ, hol mult idők' tapasztalása és bölcsesége megsemmisül; hol isten által rendelt vezetőink szem elől¹⁵ eltűnnek; az értelem' vezérszövé-
20 neke elhomályosodik; 's a' nyomorult az ég' milliomm ajándékai közül semmit nem bír, semmit nem talál.

20 És illyenkor történik leggyakrabban, hogy a' boldogság' minden eszközei a' lélek' nyugalma ellen fordulnak. Senki sem esik örömet végképen kétségbe; 's így mind addig, míg a' végső, mindent bezáró pont elérkezik, táplálunk ohajtást jobb napok után; az ohajtás olly könnyen válik reménnyé,¹⁶ a' remény hitté, 's e' hit, tudniillik a'
25 kétség' örvényében támadt, alaptalan ohajtáson és hamis reményen épülő hit az, melly a' lelket homállyal¹⁷ leplezi körül, 's a' józan okosság' világitó sugáraitól¹⁸ megfosztja.

Boldog volna az emberiség, ha e' szomorító jelenet csak akkor tűnhetné fel, midőn mondhatatlan csapások vernek le; midőn már az
30 emberi lélek a' sorssal óriási harczot állott ki. Mit csak a' legerősb küzdés nyomhat el, az elég biztos alapon áll 's számtalan bajból vívás által kimenekedhetik. De az emberi lélek közönségesen olly könnyen megadja magát; sőt ezer meg ezer esetben önkényt eresz-

kedik üres álomnak, ohajtásnak,¹⁹ reménynek és hitnek, 's azon veszi észre, hogy a' lélekszülyesztő²⁰ daemon hálójában²¹ fogva tartatik, 's nincsen szabadulás.

Vak hit, vagy babona, vagy a' minek hívni szoktatók, nemünk' 5 legrontóbb ellenségei közé tartozik. Milliókat tart örök rabszolgaságban, rettegésben, elaljasodásban; a' lelánczolt értelem rajtunk nem segít; olly dolgokon függünk, mik nincsenek, nem is lehetnek; a' valót kerüljük, 's ha útunkban áll is, eltaszítjuk; boldogságot keresünk föld felett és alatt, és e' földszíni életet hijában ábrándozzuk keresz- 10 tül.

Ne véljétek pedig, mintha ezek csak a' köznép-re tartoznának, mellyet megvető pillantattal olly örömet néztek. Emlékezzetek a' ti boszorkánypöreitek-re,²² aranycsinálóitokra, csillagból jövődőlőitek-re²³ és sok tekintetben magnetistáitokra is! Ide számíthatnók²⁴ a' 15 politikai álmodozók' szép sergét is, és azon bölcs férfiakat, kik egész népekre függesztik figyelmeiket 's mindig egyebet akarnak látni és hallani, mint a' mi szemeik' láttokra történik és füleik' hallottokra kiabáltatik.

Az is való: vak hit és csalárdság egymás mellett járnak; 's az emberek' nagy száma csak színészi ügyességgel játsza a' babonást, hogy 20 mások' együgyűségét eszköz gyanánt használhassa. Egy nyomorúsággal több. A' sokaság szeret csalni is, csalatni is; a' sokaság szeret gonosszá²⁵ lenni is, tétetni is, való, vagy képzelt haszonért. E' csalási és csalatási nagy, de lélekalacsonyító rendszerhez kapcsolja magát a' 25 belőlről fejlőd és saját magunkban és magunk által táplált csalódás vagy öncsalás, mi a' szerént, a' mint következményei nyilatkoznak, vagy nevetségre, vagy szánakozásra, vagy épen útalatra méltókká teszen.

Ha ez öncsalás 's ezen épült oktan, vak hiedelem az értelm- 30 erőt²⁶ vett, – és hányszor 's hányakon nem történik az! – az ember istenség' képére teremtetett állat lenni megszűnik. Tudjátok pedig: az istenség' rajtunk lévő képe, az az, a' kebleinkbe leheltet isteni értelem' szikrája nélkül széles e' föld' kerektségén nincs állat, melly az embernél, az erő' és természeti ösztönök' dolgában olly szegény 35 földtermésnél, alacsonyabb lépcsőn²⁷ állana.

De ti e' mindenek előtt tudva lévő beszédek-et olvasni már bizonyosan elúntátok: azért, ha úgy tetszik, lökjétek el e' lapokat, vagy hallgassátok a' történetet, mit a' következőkben elbeszélni szándékom.

II.

5 Lemenőben volt a' nap; utolsó sűgárai a' karpáti csúcsokról²⁸ visszacsillámlottak; a' földművelő²⁹ nép – mert nyár vala – egymás után takarodott a' városba, melly a' Poprád' szép partjai mellett, az óriási bérczektől³⁰ nem messze, kellemes helyzetben terül el. E' jelekről³¹ 's valaha Tököli' birtokában volt ó váráról megismeritek, 10 hogy Kézsmárk forog szóban, szorgalmas, német polgárok' laka, hova magyar ifjaink a' Hermann' unokájának³² kemény hangu, de gazdag és költői nyelvét tanulgatni járnak fel.

Ez itt említett ifjak' sorába látszott tartozni az a' kettő is, kik³³ most a' városon kívül a' leereszkedő estve' szépségeit³⁴ éldelve sé- 15 tálgatnak vala. Csínos³⁵ egy pár termet, ízléssel öltözve, korban egyformák, tekintetre különbözök. Egyik' arczát derült kedv ül, élénk részvéttel szemlélgette a' befelé tolongó sokaságot, szeszélyes megjegyzéseket tőn 's társát vidámságra éleszteni törekedék. De ez magába vonultnak tetszett; andalogva nézett az alkonyodó nap után, 20 vagy a' bérczek felé; a' közel jeleneteket észre sem látszék venni, 's³⁶ arczvonásai és szemei belől³⁷ emésztő gondra mutatának.

„Nem látod azt az eredetit” mond a' derült, „ki amott bal felé puskájára támaszkodva áll?”

A' komor, mintha álomból³⁸ ébredt volna fel, meglepetve fordult 25 a' kérdező felé; szólni akart; de nyilni kezdő ajkait újlag bezárta.

„Pali” kezdé ismét a' másik, „te nem vagy magadnál! Ama' vadászra tevélek figyelmessé.”

Pali vállat vonított és sohajtott, 's tekinteteit ismét a' távolba függeszté.

30 A' derült' arczán szánakozás' vonásai jelentek meg; néhány perczig hallgatva nézett a' magában küzdőre; most vállára tevé jobb kezét, 's ismét megszólalt: „emlékezzél fogadásodra!”

„Emlékezni: oh az felette könnyű! de teljesíteni –”

„A lélek' ereje akarat, akarat' következménye teljesítés.”

„S ha a' lélek' ereje gyökerében elmetszve van?”

5 „Gyermekség! fiatal, egészséges testben a' lélek' ereje csak szán-
dékos puhálkodás által zsibbad el. Szedd össze magad'; vess belső
állapotodra komoly tekintetet; 's ten magad előtt fogsz pirulni és
meggyógyulni.”

10 „S te azt véled: nem tévők mindent, mi lehetséges vala? Oh, azok
a' boldogok! És mit is szólhatsz te olly lélekállapotról, miről képzele-
ted nincs?”

„Nem mondhatnám. Én is valék szerelembeteg; én is csalódtam
reményeimben; epedtem, ábrándoztam, küzdöttem; és most volt
bohóságaimon³⁹ jókat kaczagok.”

15 Pali' ajkain keserű mosolygás vonult el. „Szerelem?⁴⁰ tudjátok is
ti: mi az? értitek is ti:⁴¹ mit teszen az? Röpkedni, mint a lepke;
fellobanni, mint bolygó fény; mámorba hullani, melly fél éjig tart;
aztán ásítani és jót aludni, és reggelre mindent elfelejteni: ez a' mit ti
szerelemnek hívtok. Kérlek, jó Laczi, hagyd abban!”

20 „Nem, édes barátom! A' dolog komoly kezd lenni. Te gyötrő
szenvedelem' hatalmába adtad magadat; naponként sötétülsz és her-
vadsz. Mi leszen ebből?⁴² Fogadád, hogy erőt veszsz magadon; 's
ime a' sülyesztő⁴³ érzelmnek mind inkább neki bocsátkozol. Veszni
akarsz?”

„Oh igen, veszni akarok!”

25 „Pali, nekünk e' vidéket⁴⁴ el kell hagynunk.”

„Elhagyni?⁴⁵ e' vidéket? ötlet? Te nem tudod: milly rettenetes
szót mondál ki.”

Laczi gondolkozott 's újrolag kezdé: „Szép, meleg nyári estve!
Pali, bennem egy régi ohajtás ébredt fel.”

30 „Ohajtás?” visszhangozá amaz.

„Valahányszor a' Karpát' csúcsai látkörömbe akadnak, mindany-
nyiszor fáj, hogy még rajtok nem valék.”

„Egykor én is vágytam ott lenni.”

„És most?”

35 Pali vállat vonított: „ha kedved úgy tartja!”

„Jól van tehát, holnap vagy holnap után, mihelyt vezetőt találunk!”

Míg a' két ifjú⁴⁶ így⁴⁷ beszélt, néhány lépésnyi távolságban,
puskájára támaszkodva pihent bizonyos emberi alak, kit a' reá néző
5 egy tekintettel nem hagyhatott. Redős, szűk homlok, horpadt or,
kémli, kis szemek, barna, beesett arcok, borzas szürke bajusszal⁴⁸
árnyékozva, 's a' keveset mutató arc' egészével rendes ellentétben
álló rátartó tekintet, kurta nyak, és merevenen tartott derék: ezek
valának, mik az emberen legelőbb szembe ötlének. Avult szalmaka-
10 lapja, hajdan zöld lehetett vadászújasa, vászonnadrága és molyette
borztarisznyája fedezék testét. Csapongó pillantásait ide 's tova jára-
ta, 's végre az együtt beszélő két ifjún nyugtatá meg.

Az embernek vagynak sejtései, tehát a' mi vadászunknak is. Mi-
dön ifjaink a' lomniczi csúcs felé pillantának, ő magában így gondol-
15 kodott: „E' két úrfi bizonyosan idegenből⁴⁹ jött, 's idegennek, talán
épen síkföldinek, a' magas bérce nem utolsó látvány. Bizony nem
ártana megkérdezni: volna e kedvők a' fellegek közé felsétálni?
Egy jó borra való! Az alkalom ér valamit.” Ezt gondolván, talán las-
sú morgással fogai közt el is mondván, vevé puskáját bal, kalapját
20 pedig jobb kezébe 's katonai léptekkel a' beszélgetőkhez azon pilla-
natban járúla, midőn a' vezetőről⁵⁰ téteték szó.

„Engedelemmel! az én vagyok.”

„Kicsoda?” kérdé azon ifjú, kit a' másik Laczinak nevezett.

„Hm! azon vezető, ki uraságtokat fel az ősapára kalaúzolhatja;
25 különben pedig Jakob Knot, lomniczi fi, híres nevezetes Knot Pál'
maradéka; szolgáltam a' felséges császárt húsz esztendeig;
Kámpániában voltam Taliánországban és az imperiumban,⁵¹ 's
hosszú⁵² szolgálatim' jutalmául minden adó alól felszabadítva va-
gyok; mivel úgy is könnyedség' okáért e' puskámon kívül semmim
30 sincs.”

A' lomniczi ékesszólás' ez eredeti mutatványa, a' szónok' saját-
ságos alakjával 's azon móddal, mellyel szavaltatott, egybe kapcsol-
va, meglepé a' hallgató ifjakat, 's magának a' komorkodónak ajkai is
mosolygásra vonultak;⁵³ a' másik pedig szeszélyre lobbánva hango-
35 san felkaczagott.

„Derekasan, vitéz Jakob Knot! Kend tehát a' hegyek közti járást jól tudja?”

A' vitéz' homlokredőji⁵⁴ sűrűbb⁵⁵ ránczba szedődtek, mintha a' kaczagás nem esett volna kedvére, hanem kevés percz mulva erőt vőn magán; szemöldökeit a' lehetőségig felhuzta, derekát neki egyengeté, köhente 's válaszolt: „a' járást, ifjú ur? minden bizonynyal⁵⁶ jól tudom, 's épen olyan jól, mint a' vadkecske, melly a' bércezen született. A' Knot nemzetségnek, uram, különös vágyása van a' hegy közé; már gyermekkoromban minden tekervényeivel ismerős valék. Tetszik próbát tenni? Felvezetem uraságtokat olly magasra, hogy a' csillagokat kalap mellé tűzhetik.”

„Nem mindennapi ígéret!” felelt az ifjú, „'s lehet e mindjárt holnap indulnunk?”

„Hány napra?”

15 „Háromra.”

„'S fel egészen a' legfentebb tetőig?”

„Fel, a' meddig csak lehetséges.”

„Tehát holnap után, ifjú ur; addig készülleteket teendünk.”

III.

A' városi háznép, mellyről⁵⁷ a' következőkben szólani akarok, 20 épen vacsorájától⁵⁸ kele fel, 's közelebb ült a' nyitott ablakokhoz, hogy az estve' híves levegőjét az alkalmasint hév nap után közelebb érhesse. A' kelő hold barátságosan sütött a' terembe, és sűgárai⁵⁹ az asztalon égő lámpa' fényével vegyülve kellemes világítást⁶⁰ öntöttek el a' falakon. A' termet és bútorait,⁶¹ és lakójit⁶² ha megtekintetted, 25 azonnal észre fogtad venni, hogy csín, kényelem és gazdagság a' háznál otthon vagynak. 'S valóban az öreg ur, ki az ablaknál nagy karszékében hátra vetve ül, 's meglehetősen nagyságu arany szelenczéből⁶³ olly vacsora utáni derűtséggel, olly jó hosszút⁶⁴ szippant, nem kevesebb: mint maga Áringer Nathanael, a' nemes város' sok év 30 óta dicsőségben kormányozó főbírája. Fején a' hajfürtök már ritkulni 's őszbe elegyedni kezdenek; de még elég erőben látszik lenni, hogy a' haza' terheit továbbra is hordozhassa; legalább házi orvosának

étvágyfogyatkozás miatt még soha sem panaszkodott; 's erről⁶⁵ kellemetesen előre domborodó hasa hiteles bizonytságot teszen. E' dicséretes has, az arcz' szenvedélyek által fel nem dult, sima és nyugalmas vonásaival⁶⁶ egybevetve, hirdeti a' birtokos' haragra nem 5 hajló, áldott természetét, mellyet kormánypálczája alatt lévő hívei is tapasztalhatnak, ha tudniillik szorosban vigyáznak, hogy ébredező étvágyának lecsillapodása⁶⁷ előtt ne háborgassák, se ebéd utáni csendes álmából⁶⁸ fel ne ébresszék.

Az asszonyság, ki az említett tisztas alak mellett, egyszerűen- 10 házilag,⁶⁹ olly bizodalmas közelségben foga helyet, kétség kívül maga a' házi asszony, a' köztiszteletben álló Áringerné asszonyom. Vi-selete 's maga' tartása gondos gazdasszonyt⁷⁰ hirdetnek; 's minden egyszerűsége mellett is, szemei' élénksége 's ajkainak formája sejte-tik, hogy a' ház' kormánya valamivel zajosabban foly, mint (férje' 15 külsőjéről ítélve) a' városé.

Férj és nő boldog egyetértésben, belső gyönyörködéssel töltve függeszték pillantataikat szerelmök' egyetlenegy zálogára, a' délczeg ifjúságban viruló,⁷¹ szép Nellire, Az ember az öreg' párembernek nehezen hinné (mert a' szülői szeretet vajmi rosz üvegen néz!); de az 20 egész vidék' ifjai egy szájjal vallják, hogy Áringer⁷² Nelli nemcsak gazdag, nem csak csinos, nem csak jó tánczu, de egyszersmind igen szép leány is. Azon tűz, mellyel a' városi szépek' egyeteme ez utolsó cikkelyt ostromolni szokta, gyanút gerjeszt, hogy a' dologban csak ugyan van valami; 's minden bizonynyal,⁷³ ha előtekbe írnam arcza' 25 rózsáját,⁷⁴ kék szemei' szelíd fényét, szőke fürtői' szépségét, deli termetét, meg mindent, nem kétlem: a' dolog' valóságáról⁷⁵ ti sem kételkednétek legkisebbet is. Azonban magamon tapasztalám, miké-pen a' szépségről⁷⁶ készült legköltőibb,⁷⁷ vagy ha úgy tetszik, festő-ibb leírások⁷⁸ is csak azt viszik véghez, hogy az olvasó vagy hallgató 30 az egész pompás leírást⁷⁹ által meg által gondolva sem kérdehetné okosabban egyebet ennél: „de⁸⁰ tulajdonképen millyen volt hát az a' szép?” E' kritikái⁸¹ megjegyzés után, elég legyen lassu bizodalom-mal megsugnom: Nelli szép vala, 's a' mi több, kellemes.

Illy leányt ki hagyott volna gondos nevelés nélkül? 'S főbíró⁸² 35 urnak és hitvesének dicséretökre meg is kell vallani: egyetlen leányo-

kért mindent⁸³ tettek, mit kigondolhattak. Nelli tánczolt, muzsikált; czifra portékákat kötött és varrott; rajzolt, francziául tudott köszönni; Hugo Victorból és Bulwerből⁸⁴ egész lapokat elolvasott, 's a' többi. Mikor valamely szép és gazdag leány ennyire ment: akkor a' férjfi-
 5 ak' szemében igen természetesen a' három Gratiák⁸⁵ és kilencz Musák⁸⁶ közé tartozik; 's minden ember igyekszik pillantási körébe jutni; igen sok ember pedig épen birtokába.

Igy történt Nellivel is. Vének és ifjak jártak körüle, 's az öreg ur és asszony szinte törték fejeiket: e' bőségből⁸⁷ kit kelljen választaniok, ki az anyagi gyermek' kellemeihez 's az apa' erszényéhez méltó vő lehessen? Az alatt, míg ők így tündölkének vala, a' szép leány egész nyugalomban élte napjait. Nem, mintha olykor ez vagy amaz fiatal udvarló iránt némi vonzalom nem ébredett volna keblében; hanem az ébredező vonzalmak tartós szenvedelemmé soha sem váltak. Egyforma jó kedvvel járá el tánczát egyikkel, mint másikkal; 's
 15 úgy látszott, a' táncz maga mindig érdekeseb volt előtte a' tánczosnál. Hogy menyasszonyi, bájos napokról⁸⁸ soha sem álmodott volna: azt állítani ki merné? De állandóul kirekesztőleg senkire nem fűzde álma-
 20 it, azon boldogok közé tartozván, kiket a' természet erős szenvedélyek nélkül alkotott, 's kik annál fogva többféle 's egymástól⁸⁹ különböző kapcsolatot és körülményt könnyen 's meglegevedve elfogadhatnak, 's rendszerént a' szenvedélyeseknél⁹⁰ több házi boldogságot adhatnak és vehetnek.

Illyen vala Nelli, 's hogy illyen vala, az bizonyos kellemes
 25 könnyűségü, gyermekileg kedves külsőt adott neki, melly sok férjfi' lelkére ingerlőbben hat, mint a' mély érzelmet bizonyító vonások. Mert a' mély érzelem jókori tapasztalást 's érettséget⁹¹ hoz, a' bizodalom' körét szűkebbre szabja 's bizonyos felsőséget éreztet. Az el nem fogult, gyermeki lélek pedig örömet látszik más' felsőségét
 30 megismerni; örömet látszik, egész bizodalommal hódolni, a' mi a' férjfiú' büszkeségének hizelkedik 's a' mi által a' férjfiú oly gyakran is, könnyen jut igába. Nehogy hosszas⁹² legyenek, Nelli tehát a' fortepiano mellé ült, 's hőszi újacskáját a' hallgató pár' örömére a' kulcsokon fel 's alá mozgató. Épen egy darabot végzett 's másíkhöz vala
 35 kezdendő, midőn a' már néhány óranegyed⁹³ óta elcsendesedett ut-

czán, a' nyitva álló ablakok alatt járkálás hallaték. A' teremben ülő⁹⁴ háznép figyelmessé lön, a' szép leány ablakhoz lépett és kitekintett, 's azonnal visszarántá fejét, 's arczaian gyenge pirulat futott végig. A' házi asszony' ajkai kérdésre nyílnak, de mielőtt szóhoz jöhet vala,
 5 oda künn csendes éji muzsika zendült meg, 's a' szóra nyílt ajak mosolyodva záródott be.

„Aha! felszólal Áringer ur, ez bizonyosan az ifjú Kraudi.”

Nelli' fejecskeje helybenhagyást biccentett.

„No, jeles egy ifjú, folytatá az öreg ur, és jól gazdálkodik.”

10 „Meg olly módos!” közbe szól a' házi asszony;⁹⁵ „az öreg Seivertné is mindenét rá hagyja; 's mint megbecsüli ezt a' beteges, vén néniét!”

„Ah, mama,” bele vág Nelli, „ez az a' szép notturmo, mellyet a' minap Erdőhegyi urtól hallottunk.”

15 „Az az Erdőhegyi ur!” mond az anya, „ki tudja miféle és honnan jött?”

„No, no,” szól az öreg ur, „nem lehet tagadni, hogy tanult fiatal ember és nemes.”

„Nemesség nem töképenz” felel az asszony.⁹⁶

20 „De lépcső, mellyen nagyra hághatni” viszonz az ur.

„Mikor? valaha? jövődöben? vagy talán nem is? Reménység türes hang.”

„Talentom a' reménynek bíztos alapja.”

25 „Egy szó, mint száz!” mond az asszony,⁹⁷ észrevehetőleg felemelt hangon, „nekem az az ember nem tetszik.”

„Igen jól van!” felel Áringer ur fejhajtva.

„Az ifju Kraudi az én választottam.”

„Igen helyesen!” erősíté ismét a' házi gazda; 's egyszersmind két újával szelenczéjére egyet pattant, nejté egész emberséggel megkínál-
 30 ja, ki is az elevenítő porból⁹⁸ egy csipetnyit felfog, az érdemes főbíró utánozza, 's egy páros, rokon szippantatban a' zavarodni készült házi békesség helyre áll.

Nelli e' drámai jelenet alatt alkalmasint neutralis helyzetben látszott lenni. Mert ha jövődöbéli férjéről⁹⁹ vala szó, gondolható magá-
 35 ban: a' két öreg könnyen megegyez, aztán minden esetre kettő felett

versenygetni, vígasztalóbb, mintha egy sem mutatkoznék. Mind e' mellet is a' folyvást zengő muzsikát gyönyörrel hallgatta, 's leányi büszkeségének épen nem esett rosszúl e' figyelem, mellyet a' városi polgárfiak' egyik jelesebbje iránta mutatott. Az ifjú Kraudi semmi esetben nem vala megvetendő; 's ezt leginkább bizonyítják azon lopva tett melléktekintetek, mellyek egy és más szomszédház' ablakáról¹⁰⁰ a' hangászatadóra le leröppentek. Nem egy szép' hókeblecskéjében ébredtek a' kis Nelli iránt irígy mozdulatok. De hijában! Kraudi tudta, mit teszen; 's olly bájos alakot, mint Nellié, 's olly szilárd erszényt, mint a' főbíróé,¹⁰¹ egyetlenegy hálövetéssel elhalászni, nem utolsó gondolat.

Az időt sikeretlenül nem örömet vesztegetném; azért röviden mondom el: bár fenn a' teremben és alant az utcán a' perczek elég kellemesen folyának, végre csak ugyan megszűnni kellett; 's e' pillanatban, mellyről¹⁰² itt szó van, az utca csendes és pusztá, a' terem' és szomszédházak' ablakaik zárvák, 's a' szép leány párnáji¹⁰³ közt feküszik, 's ébren vagy alva kedves képzetek lengenek körüle.

IV.

Egyetlenegy ablak maradt még, 's épen az Áringer-házzal¹⁰⁴ átalellenben, nyitva, 's ezen egy halvány, bús¹⁰⁵ képű ifjú nézett kifelé, szemeit nyugvó szépünk' ablakaira függesztve. Künn és benn mély csend vala; a' tele hold magasán ragyogott a' tiszta légben, 's a' szelíd fénnyel¹⁰⁶ világított¹⁰⁷ utcán a' közel álló templom' tornya óriási árnyékát önté keresztül. Mindezek az ifjúra behatást tenni nem látszottak; ott könyökölt és nézett a' zárt ablakra, melly szíve' minden ohajtásait tekintete előtt elzárá, és nem volt ereje szemeit másfelé fordítani; fojtott sohajtás feszíté mellét, 's pilláji¹⁰⁸ alatt keserű könyremegett.

Most megkonduult az óra 's tizenkettőt üte; 's a' kisértő lelkek' e' pillantatában a' templom felől bizonyos alak sötétlett elő, 's a' főbírói¹⁰⁹ ház előtt megállott. Meg ne rémüljetek, jámbor olvasóim! Az¹¹⁰ alak sajátképen semmi fjedelmet¹¹¹ nem hoz magával, és semmi nem egyéb,¹¹² mint a' becsületes éjjeli őr, ki hivatalos pon-

tossága' jelélül eljőve, hogy hosszú¹¹³ évek óta minden éjjel számtalanszor elzengett énekét ez úttal is, és nem utolszor, elhangoztassa, 's az izletes vacsora után édesen szunnyadó főbíró¹¹⁴ urat szükséges vigyázatra, minden siker nélkül felszólítsa.

5 Az, kire e' meglehetős harsány felszólítás legélénkebben hatott, minden bizonnal¹¹⁵ a' mi bánatos ifjúnk vala. Képzeményi búsak lehettek, de nem földön mászók; ugyanazért a' becsületes őr' földi kiáltására könyökléséből¹¹⁶ felriadt 's neheztelő arcczal¹¹⁷ csapá be ablakát.

10 Benn a' szobában a' gyertya utolszor lobbana fel 's elaludt; de a' holdvilágnál¹¹⁸ tisztán láthattatok volna: miképen a' szoba¹¹⁹ két oldalán két ágy vala, 's egyiken álomba merülve¹²⁰ feküdt bizonyos alak, míg a' másik üresen állt, 's birtokosa sebes léptekkel fel 's alá járkála. E' járkáló ugyan az volt, ki előbb az ablakot neheztelve becsapá, 's ugyan az, kit nem sokkal előbb a' Poprád' partjain társával együtt sétálva láttunk. A' szerint, a' mint szerelmi kinjának sok jeleivel előttünk legelőbb is feltetszett, a' bölcsesség' férjfijai¹²¹ bizonyosan fél vállról¹²² fognak reá tekinteni. De ti, szelíd olvasónék, kik a' boldogtalan Devereux Aubrey', vagy a' szánásra méltó szegény, vak Nydia' sorsán olly örömet hullatok hév könyeket, 's kik még örömebb látnátok, ha valaki miattatok a' szerelem' legforróbb hagymázában kinlódnék, ti mondom, nem tagadhatjátok meg a' részvételt az én hősemtől,¹²³ 's dicséretes újságkivánástokhoz képest, bizonyosan már eddig is ohajtatok tudni: ki ő? miért szenved? mivé

25 leszen? 's több effélék.¹²⁴

Erdőhegyi, magyar szülők' gyermeke az alföldön, nemes, de nem gazdag házból¹²⁵ született. Atyja azonban bírt annyival, hogy fíját az iskolákon kitaníttathatta; 's ez nem haszon nélkül futá a' tanulási pályát; ismereteket gyűjtött magának; most Kézsmárkon, atyja' hajdani tanuló társánál, törvénygyakorlat' idejét töltögeté. Míveltségre törekedés természetében feküdt; csín és izlés külső viseletén is látható vala. Innen jött, hogy betyárkodásra nem hajlott, hogy szebb körökbe örömet lépett 's bizonyos társalkodási könnyűséget szerze magának, melly arcza' 's termete' szépségével párosulva, kedvező

35 fogadtatást eszközölt, valahol csak fellépett. Kár, hogy ilyen lévén,

egyszersmind több vidámsággal nem volt felruházva! Képvonásait ha tekintenéd, kételkedni fognál, nyugalom e, vagy epedés, mi rajtok uralkodó? Szemei mély érzést tükrözének vissza; szóhangja hév is, lágy is vala. Mind annyi jelenség, hogy sorsától¹²⁶ szívet kapott
5 ajándéku, melly első alkalommal vérzeni és fájni el nem mulatja.

Ha epedésre hajló 's meleg keblü fiatal ember egyszersmind élénk és gazdag phantasiával bír, és sem történet, sem szándék őt saját lélekállapotjára még elég jókor nem figyelmezteti, 's józan meggondolásra nem ébresztgeti: készen van az ábrándozó. Akkor
10 képzelet' és ohajtás' tárgyai nem fognak a' lélek előtt úgy állani, mint szobrász' teremő lelke előtt a' márványdarab, mellyet saját akaratajaként, ilyen vagy amolylan alakra változtat. Akkor a' tárgy uralkodik a' lelken, 's azt szolgai állapotban tartván, vagy tehetetlenségbe süllyeszti,¹²⁷ vagy olly tettekre határozza, mellyek nem tiszta,
15 józan ész', hanem féketlen phantasia' befolyása alatt állanak.

Erdőhegyit első ifjúságától¹²⁸ fogva e' lélekállapot fenyegeté. Szülőji 's tanítóji¹²⁹ nem láttak elég élesen 's örültek, ha már ifjúsága' hajnalán lángérzelmü költők' olvasásában elmélyedt, ha a' fortepiano mellett hosszú órákig ült, ha társaságban olly szelíden, olly
20 csendesen 's még is olly látszó¹³⁰ részvéttel viselte magát, melly az udvariságon teljes melegséget öntött el, 's úgy látszott, mintha szívet keresne, melly e' melegséget egész mértékben tudná méltánylani.

A' szenvedelmek, mint minden a' természetben, lassanként fejlenek ki 's érnek meg. Gyakran történik ugyan, hogy kifejlés és érelem
25 nagyon jókor feltűnnek; de minden esetre bizonyos belső és külső körülményeknek előre kell menniek, 's a' léleknek lépcsőnként elkészülnie, hogy a' szenvedelem egész lángra fellobbanhasson. Mind addig, míg hősünk' lelkében csak sejdített 's még alakot nem nyerhetett képzemények 's ohajtások támadoztak, sőt mindaddig, míg a'
30 lassanként határozottabb alakra törekedő sejtés csak benn, a' kebelben lebegő ideál körül keringett, 's künn az életben, a' társasági körökben nem találkozék tárgy, mellyről¹³¹ az visszatükrözheesség: semmi veszély nem mutatkozott. Még lehetett volna az ifjú' érzemé-
35 jét gondolkozás és akarat alá rendelni 's egykor kétség kívül kilob-

banni fogó lángnak irányt készíteni. Vagy – valljunk igazat – talán nem is lehetett volna; talán az emberiség' töménytelen sok eseményeiben a' szerencse fő szerepet játszik, 's minden csak attól¹³² függ: a' kifejlés' pillanatába jutott ifjú kivel, és¹³³ mivel, és mint, és mi befolyás alatt találkozik?

Szóval, a' mi ifjúk,¹³⁴ mielőtt a' karpátaljai várost meglátogatta, testben és lélekben egészséges vala 's nem ismeré azt, a' mit ti szerelemnek hívtok, 's a' mi nélkül a' mívelt lelkü szépvilág' román- és novellagyártóji¹³⁵ dicsőséget és kenyeret más úton fognának keresni.
10 A' faluban, hol az öreg Erdőhegyi őseiről¹³⁶ maradt parányi gazdaságát ősi módon folytatta, voltak ugyan leánykák, 's az ifjú ismert egyet kettőt azon városban is, hol iskolájit¹³⁷ járja: de ő gondolá, vagy ha nem épen gondolá is, miként lehessen valaki szerelmes olly leányba, ki nem Wallenstein Thekla, vagy Ottilia, vagy Esmeralda,
15 vagy Lester Madeline, vagy mi minden? Baj vala, hogy régóta keblében hordá az ohajtás' magvait: bár egyet a' nevezettek és hasonlók közül egyszer már feltalálhatna! Hogy a' feltalálás¹³⁸ percében szív szívet, láng lángot fog érni: azt ő természetesen kétség alá sem hozá. Hiszen a' szív' leghallhatóbb szózatja:¹³⁹ v i s z o n z á s ! 'S ki e'
20 szavat úgy érti, mint ő, ne hidje e, mikép minden más úgy fogja érteni?

E' hitben még eddig nem is csalatkozték.¹⁴⁰ Szerelem' hősei (régén tudjátok azt) a' barátságban nem erősek. De mielőtt a' szerelmi, szívet 's lelket elfoglaló napok beállanának: a'¹⁴¹ fejledező érzemény
25 hasonló kora ifjakat nem ritkán fűz öszve; mivel¹⁴² a' telni kezdő kebelnek kölcsönös ömledezés szükséges. Midőn az öreg Erdőhegyi iskolába küldé fiját,¹⁴³ ugyan azt tette a' magáéval¹⁴⁴ tiszteletes Bede ur is, a' helybeli lélekpásztor, 's a' két fiú együtt végzé iskolájit,¹⁴⁵ együtt ment törvénygyakorlatra 's részvételt és viszonzást
30 egymástól¹⁴⁶ soha sem tagadott meg. Azonban Bede Laczi más vala. Több ítélő tehetség mint képzelet, több józanság mint érzelem, sok életkedv, eléggé meggondolt tervszerénti cselekvés 's naponként öregbedő világismeret: ezek valának főbélégei. Ezeknél fogva, bár korok nem különbözék, több érettséggel birt barátjánál 's ollykor
35 vezető gyanánt tűnt fel mellette. Azonban saját könnyű, tiszta mér-

sékletéről¹⁴⁷ itélve, nem szerezhette magának előismeretet mind arról,¹⁴⁸ a' mi a' másiban küzdött és forrott, 's annál inkább meg volt lepve, midőn rajta, a' Poprád' partjára lett érkezés után nem sokára, olly lélekállapot' jelenségeit vette észre, minek siralmas követ-
5 kezései előre láthatók valának.

Nehogy valami elmaradjon, tehát a' két ifjú megjelent Kézsmárkon, 's mivel olly míveltek, olly kicsapongásra nem hajlók, olly udvariasak 's mindenek felett olly szép egy pár alak valának: örömet láttattak mindenhol 's kivált olly házaknál,¹⁴⁹ mellyek jövődj után
10 pillogó leánykákat és anyácskákat tartának magokban. Illy körülmények közt Bedével mi történt, vagy történhetett? nem gondom. Őt egy két szédítő pillantat'¹⁵⁰ veszélyes következtéseitől¹⁵¹ saját vérmérséklete megőrzendi. Erdőhegyit a' mi illeti, ez¹⁵² előtt új világ nyílt meg. Az alatt, míg társa az itteni szép arcokat és természeteket,
15 bizonyos módosítással¹⁵³ ugyan azon agyagból¹⁵⁴ készülteknek tekinté, mint a' mellyből¹⁵⁵ az otthoniak is gyúrtak: ő kész vala nem annyira gondolni, mint érezni és hinni, hogy¹⁵⁶ ezek itt egészen más elemekből¹⁵⁷ összeállítvák.¹⁵⁸ Azért e, mert érzéki kifejlése nagyobb vala most, mint ide jötte előtt? Azért e, mert az otthoni leányok a' falusi gazdasszonykodás' mindennapi világában, Schillert és
20 Bulwert nem ismerve, a' pesti casino' hangversenyeiről¹⁵⁹ semmit nem hallva, Boka Andris' jó nótájin¹⁶⁰ jó izűt tánczolva, a' képzetében formált ideálhoz nem közelítettek? Én nem tudom, 's csak annyit mondhatok: hősünk' szíve a' Karpát alatt szikrázni kezdett 's mind
25 addig szikrázott, míg egy estveli társaságban egyszerre meggerjedt 's egész lényét hatalommal futotta keresztül.

Nekem, jámbor olvasó, nem épen óriási emlékező tehetségem van, 's annál fogva számot sem adhatok: kinek hívták azt a' tanácsbélit? 's mellyik utczában volt az a' ház? kinél és hol a' társaság¹⁶¹ összegyűlt. Farsang vala, bércz és város hóval fedvék, 's
30 ilyenkor az öreg urak, kereskedői szellemök' minden károsodása nélkül, magoknak és gyermekeiknek magányos vagy közönséges helyen egy egy jó órát engedtek. Legénykéek' 's leánykák' öröme ma épen illy óra tűnik fel, 's gondjok vala reá, hogy elegendőleg
35 használják. Erdőhegyi fortepianohoz ült és játszott; Bede tréfát űzött

a' leánykák közt; a' házi kisasszony nevetve feddé csintalankodásiért, 's „menjen,” monda, „játszák inkább Erdőhegyi urral azt a' tegnapelőtti, négy kézre.”

„Kisasszony, az nem megy! két férjfi együtt, milly hidegség!” fe-
5 lelt az ifjú, 's karon fogá a' leányt 's Erdőhegyi mellé székre vezeté.

„Nem én, nem én!” vonakodott a' leány, „Áringer Nelli a' mes-terné; ötöt! ötöt!”

Alig röppent ki a' szó, már két ifjú körbe fogá Nellit; egy pillan-
tat, és a' gratialebegésü¹⁶² gyermek üle a' mi ifjúnk mellett, és beléje
10 tapadt minden férjfiszem; mert a' leányokat a' mi nézi, ők a' magokéit inkább a' szép magyar fiún nyugtaták. Erdőhegyi ez estve látá Nellit legelőszér, 's a' kellemes, gyermekileg ártatlannak látszó alak megkapá figyelmét. Most pedig, midőn illy nyájas szomszédságban
15 mellé telepedett, és pillantásaik egymást üdvözelve találkoztak, és a' leányka' gyönyörű újacskáját a' fekete kulcsokon meggörbíté: ki fogja kimagyarázhatni az érzelmet, melly benne egyetlenegy percz alatt felvillant? Ez elfogúlatlan, kedves tekintet, e' szelíd, nyílt öröm-érzet, annyi illendőséggel mérsékelve, e' gyermeki önbizodalom, szerénységgel felvegyűlve, e' lélekkel tölt párszem, ez érzellemmel
20 teljes játszás, 's minden egyéb, a' miről ti talán nem is álmodtatok volna, de a' mit hősünk látott, hallott, gondolt, képzelt, sejdített és hitt: mind, mind összesített erővel rohanák meg lelkét, 's úgy tetszett, mintha a' mit évek óta keresett és reménylt, e' perczben találta volna fel; mintha őrszelleme mennyei ihlés által öntötte volna belé a' gon-
25 dolatot: ez ő!

Ha vagynak pillantatok, mellyekben a' nem épen költői lelket is poetai hevület lepi meg: bizonyosan illy pilantat az, mikor a' szerelem' első szikrája az ifjúban lobbott vet. Csudáljátok e, ha a' mi Erdőhegyink is egyszerre magasra hágó érzemények közé jutott, 's ha
30 ennél fogva újai szokatlan lelkesedéssel csalogatták ki a' legédesebb, legáltalrezgőbb hangokat? A' lelkesedés, ha mindjárt csak pillantatokra¹⁶³ is, ragadós. A' könnyűvérű leány megkapva érzé magát; fokról¹⁶⁴ fokra követé szomszédját, 's a' lélekemelő percz' követke-
35 zése a' leggyönyörűbb¹⁶⁵ összezenegésű játék vala, melly a' hallgatók' egész seregére hatalommal munkálkodott.

Vége lőn, 's a' megszünöket zajos taps üdvözlé. Nelli vídám,¹⁶⁶ de szerény csendben fogadá azt; Erdőhegyire pedig kedvetlenül hattott a' zaj. Vagy gondolt e ő azzal, ha mások hallgatják e? 's játszását helybenhagyólag fogadják e? Neki a' hurok' lágy rezgése szív' 5 szózatja¹⁶⁷ gyanánt szolgált, ő lelke' lángérményit nyomá ki az által; azt hívé, hogy bájos szomszédnéja¹⁶⁸ őt egészen megérté, 's az ennek újai alól¹⁶⁹ felrezgő hangokat úgy fogadá, mint a' legboldogítóbb viszonzás' hangjait. Boldog csalódás, ha szétröppenie nem kellett vala!

10 Ez időtől¹⁷⁰ kezdve Erdőhegyi az Áringer-háznál nem egyszer jelent meg. Az öreg ur kedvét találá a' szelíd és ismeretekkel felruházott ifjában; gyakran hívta asztalához, 's mint afféle kormányfőrfi, örömet elhallgatá tőle: az angol parlamentben az a' világháborító O'Connel mit beszélt legújában? Sir Robert Peel a' népzavaró 15 ministeriumot most ismét hogyan torkolá le? Filep Lajos' közelebbi thrónbeszédéből mit lehet jósolni? 's mind ezek után fontos arcczal¹⁷¹ azt is megkérde: a' pesti vásárlajstromban a' bor' ára mennyire van feljegyezve? Mert tudnunk kell: Áringer ur' erszényét a' mennyei itallal kereskedés tömé meg; 's ő ne tápláljon e hajlandóságot az ifjú iránt, ki gyakori kérdés által figyelmessé tétetve, már illy 20 korán, illy fontos tárgyakat is körültekint?

Távol tőlem minden rágalom! Azt még sem lehet tagadni: főbíró ur' elnöki széke csak a' tanácsban volt, 's azt onnan háznépe¹⁷² nyájas körébe naponként¹⁷³ elhurczolgatni, természetesen bajos lett 25 volna. Így történt, hogy a' hajdani Roma' nagy népének igen dicséretes példajaként, a' háznépi gyűlésekben a' szavazatok' summázatát főbíróné asszonyom hirdeté ki. Ezt tekintve, nem mondhatjuk nagy szerencsének, ha az öreg ur' diplomatikai¹⁷⁴ közlöje, a' mi Erdőhegyink, az asszonyság' szemei előtt kegyelmet nem talált. Ő asszonyságának ugyan a' csinos, udvarias ifjú' látogatásai ellen nem lett volna kifogása, 's egy két szavacskát maga is örömet váltogatott volna vele, azt sem báná vala, ha a' kis Nellivel olykor olykor versenyt muzsikáljon; de kormányra termett vigyázó szemei jókor észrevették, miképen a' magyar ifjú a' szép gyermek' pillanatain valamivel mélyebben flügg, mint a' csupa udvariasság hozná magával. És már most 35

egész tisztelettel felszólítom a' testvér két hazának mind a' hét nyelvű anyácskáját, ha Áringerné asszonyom illy fontos észrevétel után tehetett e nagyobb bölcsességet, mint azt, hogy az ügyvédet, kinél Erdőhegyi lakott, 's kiről tudjuk, hogy ennek atyját ismerte, az ifjú' 5 születési és vagyoni helyzetéről kitudakozta? Fájdalom, a' következmény nem volt kedvező. Az ifjú nemesnek született ugyan, de nem nagy vagyonu atyja után többet magával fog egykor szűk osztályrészt nyerni. E' tudósítás a' gondos házi nőt elhatározá. Valóság a' lelke mindennek, 's e' valóság semmi nem egyéb gazdag örökség- 10 nél; 's ki azzal nem bír, az Áringer Nelli' kezére számot ne tartson. E' keserű, noha még most egész ünnepélyességgel ki nem mondott végzés, eredete óta több vagy kevesebb nyilvánossággal érezteté magát, míg végre célját csak ugyan nagy részben megtevé, 's Erdőhegyi' látogatásai ritkábbak lőnek.

15 Ezt azonban főleg nem az anyai kegyelem' hiánya gyötré. Minden tudja, nyájas olvasónéim, mikép' illy dolgokban a' gyöngye leány' szavazata a' szülői legerősb ítélő szék' végzetét is sikeretlenné teheti. Magában a' tüzzel és lánggal imádott leánykában volt az ok, mely az ifjú' gyötrelmei' kínforrását megnyitá. Erdőhegyi szeretetre méltó 20 vala, 's bizonyosan olyannak találta őtet Nelli is. De Erdőhegyi makacsul tartós, a' mindennapiságot messze túl haladó, hatalmas és mély, és az ábrándozó lélek' sötétlő színeivel elárasztott szenvedélyt hordott magában. A' tiszta, szép örömekre született gyermek eleinte bizodalommal közelített imádójához, ki olly egész részvétellel jött 25 eléje; de később, mídön¹⁷⁵ az előtte megfoghatatlan mély szenvedelem 's az ő gyermekihez hasonló vidámságával annyira meg nem férő ábrándozás előtte lassanként mutatkozni kezdett, nem tudta, mint van? Felhőtlen lelke nem érté meg a' szenvedelmi homályt, mely amannak belsőjében uralkodott; szívében egy húr sem vala, mely az 30 ifjat mélyen összerázó rengést felfogni 's megbírni tudhatná; érzeményi állatlátszók valának, mint ezüstforrás, minek mélysége nincs; az ifjú' érzelme pedig feneketlen terjedt ki, mint az ocean. Szóval, Nelli nézett, gondolt, érezett; de minden ismeretlen, idegen földet mutata, hol neki haza nem virúlhatott; 's azért, boldog mérsék-

letétől vezetve, lassanként visszavonulni kezdett 's illő távolságban állott meg.

Először életében 's épen akkor, midőn ohajtásai egyetlenegy pontba vonultak, csalá meg Erdőhegyit a' remény, melly viszonzást
5 olly bízatosan¹⁷⁶ ígére. Sok másban büszkeség ébredt volna fel, 's elfordulva az ötet nem méltányló gyermektől,¹⁷⁷ gyógyulást keresett és lelt volna. Neki e' boldogságot saját tulajdonai tették elérhetetlen-né. Szenvedelmét naponként maga' teljes nekieresztésével érlelte, képzeletét ismét és ismét szerelme' tárgyán táplálá, megvetni méltó-
10 nak nem találhatá azt; a' mély szenvedelmet fel nem fogható leány, tiszta, vidám nyugalomával, mindig az asszonyiság' szép körén belől,¹⁷⁸ érdemét el nem vesztheté; becsülnie kellett azt; 's ennek érzése mentségül szolgált önmaga előtt, ha remény nélküli szerelme felett a' férjfiúi büszkeség kemény ítéletet vala tartandó. Aztán (mert
15 ezt is el kell mondanom) tudta, mikép' az anya' idegensége egyedül szegény voltából¹⁷⁹ ered; 's olly épen lehetetlen e gazdaggá lenni? 'S ha ez megtörténék, nem fogná e anyai megegyezés mellett a' hajlékony angyal kezét átalengedni? Különben is szerette gyanítani, hogy a' leány érez iránta, 's visszavonulását¹⁸⁰ talán csak anyai parancs
20 eszközzi.

E' szűk, e' nyomorult remény még használt annyit, hogy a' belől emésztő veszély külsőjén nem nagyon látszott meg, foglalatosságait még rendesen folytatá, társaságokban megjelent, 's társa Bede előtt, ki darab idő óta figyelemben tartá, az egész történet keresztül menő
25 mámor gyanánt tűné fel. Fájdalom! a' jó lelki barát csatlakozott.

Az ifjú Kraudi, ki néhány évet Pesten bizonyos rokonánál töltött, haza érkezék 's megholt atyjáról¹⁸¹ maradt szép örökségét átalvevé. Ez örökségen kívül több várandósága is vala, 's lehetett e neki roszenven venni, ha szemeit az általunk olly gyakran emlegett leánykára
30 veté, 's mint gondolni lehet, nem alapos remény nélkül. E' hír villámsebességgel szárnyalá a' várost végtől¹⁸² végig, 's Erdőhegyi' mellében a' féltékenységgel furiáját¹⁸³ hozá munkásságba. Iszonyatos lön a' helyzet, mellyben kinlódék. Örök, visszapótolhatatlan veszteség' félelmében élt, lelki 's testi ereje fogyton fogyott, foglalatosságit
35 mellőzni kezdé, magányt keresett 's keblét barátja előtt is bezárta. Ez

elszörnyedt,¹⁸⁴ segédet akart nyújtani; most szórakozást keresett számára, majd egyenesen támadta meg 's kímélet nélkül mutatá fel a' tükört előtte. A' boldogtalan sokszor tisztább pillanatokra látszott ébredni, de előbbi helyzetébe ismét visszahullott.

5 „És az angyalt (így évdött gyakran magában) ő fogja elnyerni! 'S miért? Mert a' vak eset néhány marok arany' urává tette? És nem lehetne e a' szerencsét nekem is megkísérteni?”

E' gondolat sokáig kínozá, 's egy illy pillanatban kilesé az időt, mikor barátja nem volt jelen, 's lottériába vetette pénzét. Egyik húzás
10 a' másikat követé, ő semmit nem nyert 's annál dühösben¹⁸⁵ ismétlé a' betételt. Most kínzott szerelem, féltékenységgel és nyereséggel után sovargás hármass pokoli kinnal ostromlák; 's így találjuk őt, midőn ez elbeszélés megnyílik.

V.

A' Karpát' aljáról¹⁸⁶ felfelé csavargós, de járható ösvény vezeté
15 a' társaságot. Vitéz Knot Jakab elegendő feszeccséggel, mint toborzó káplár, ment elől,¹⁸⁷ 's a' két ifjú, görbe végű botokkal kezeikben, folyvást hágtak nyomaiba. Vitézünk az európai nagy csaták' emlékezetét kedvtelve újítgatá meg; elbeszélé, miképen győzték meg Bonapartét Marengónál, 's nem győzött eléggé haragudni a' szándékos
20 hazugságért, melly azt híreszté,¹⁸⁸ mintha Francziáké lett volna a' győzedelem; ejtett egy két szavat Taliánországgal állásáról,¹⁸⁹ a' dicsofésséges lacrima Christiről¹⁹⁰ is, 's midőn az érdekes beszéd' folytatában az ifjak felé (hogy bámulásokat szemeikből¹⁹¹ olvassa) diadalmas tekintettel fordult, nem kevésbé ütközött meg, miképen azok
25 ékesszólásának folyamára nem figyelve, a' mellett és körülök és felettük elterjedt nagyszerű jelenetekbe teljesen elmélyedve valának.

„Hm!” gondolá sértett büszkeséggel magában, „de mit tudnak az urak még is olly szertelen bámulni? Nagy hegy, az való, de a' lacrima Christi! – Ha már is így csodálkoznak; mit nem tesznek majd még, ha
30 látni fogják, mint lövöm a' havasi kecskét rakásra!”

A' menet azonban folyvást tartott; test- és lélekmozgás vándorainkra jótékonyan kezdenék hatni, 's ha Bede természeti élénkségéhez

képest hangos öröme fakadozott, Erdőhegyi is nyugalmasb vonásokat látszott arcára venni. A' tárgyak' újsága és különfélesége megkapák lelkét, 's úgy tetszik, mintha minden lépéssel a' tető felé a' győtrelem' képei hátrább vonulnának, 's az emlékezet' enyhítő fátyola megé rejteznének. Részvevő barátja szemmel tartá őt és örült magában, 's már tervet készítgete, mint fogja e' szerencsés kezdetet használni, hogy a' szenvedőt lassanként magához térítse. E' gondolat néhány perczig mélyebben foglalá el, mintsem figyelmét a' körbe fogó jelenetekre szakadatlanul fordíthatta volna, 's ez okozá, hogy 10 egész testében megrendült, midőn hirtelen ágyúörgéshez hasonlító roppanás rázá meg a' levegőt. Knot Jakab lövé ki puskáját, 's a' csattanás hosszú, borzasztó morajban nyult végig a' hegyek közt. Néhány percz, 's íme a' sűrűből¹⁹² felelet gyanánt a' havasi kürt' zengése zúdult ki, olly erős és metsző, hogy füleiket szaggatá, 's egy- 15 szersmind ebek kezdenek ugatni, mellyeknek üvöltései a' sokszorozó visszhangban harsányul tölték be a' környéket.

Vándoraink dőbbenve állottak meg, gerinczeiken hideg irtózat¹⁹³ futott keresztül.

„Mi vala ez?” felszólamlék Bede.

20 „Lövés, ifju ur! és a' juhász' jeladása,” felelt a' vitéz.

„Melly visszhang!” mondá Erdőhegyi.

A' vadász diadalmasan elvonítá ajkait: „Hm! urfi, még e' csak méhdongás ahhoz¹⁹⁴ képest, mit amoda felebb fogunk hallani.”

Bede körültekintett. Gyönyörű látás vala, hol állottak; 's előttek, 25 mintegy félórányi távolságban nagy és szép erdő sötétlett, honnan a' jeladás előrobogott. A' vidék festékeny volta, a' magasság és rajta tenyésző gazdag növényélet megragadák érzékeit. „Mi kellemes hely!” kiálta.

Knot Jakab tanítói helyzetbe tevő magát: „Ez uraim a' hely, 30 mellyet kertésznek hívunk; ott az erdő' háta megett a' völgyben nagy juhásztanya van, hol, ha úgy tetszik, ebédet tarthatnánk.”

Egy óraneget nem tölt bele, 's találák a' juhászt, ki, baltájával karján, ebei' kíséretében elejökbe jött. A' vitéz ismerős hangon, de feszességéből¹⁹⁵ semmit sem engedve, üdvözlé.

35 „Itt vagy egyszer megint, bolygó lélek?” rá kiált az erdők' fíja.¹⁹⁶

„No, no!” felel Jakab, „kinek mi dolga, azt úzi. Az urfiak és én elfáradtunk; valami kis vendégség nem ártana.”

„Hát mit hoztál, kecskepusztító, miből az kiteljék?”

5 „Hm!” monda Knot, „meglehetős étvágyat, pajtás! E' nélkül, úgy hiszem, vendégség¹⁹⁷ meg nem eshetik.”

A' menet azonban folyvást tartá, a' juhász ifjainkat kérdezé ki, 's midőn végre a' tanyához értek, egyenként kezet nyujta nekik 's barátságosan fogadá. A' bércehvándorok letelepedének, juhász és bojtár egy bárányt vágtak le, elejét üstben juhtéjjel főzték meg, hátul- 10 jából¹⁹⁸ ízletes pecsenyét sütöttek, 's hamarabb,¹⁹⁹ mint gondolni lehetne, gazda és vendég az elkészült szíves ebéd mellett bizodalmas csoportban ülnek²⁰⁰ vala. Most a' vitéz egyet egyet köhintett, szemöldökét fontos ránczba szedte, 's mindenki azt várá, valami hatalmas gondolat fog ajkain megtestesülni. Ő pedig szólás helyett 15 mozdulást tett bal felé; poggyászához nyúla 's egy bőrpalczkat, tele aranyzsin nedvvel, húzott elő. Mert tudnunk kell, a' havasi vadász bölcs előrelátással bírt és azokat, kik vezérpalczája alatt e' fáradalmas útra magokat elszánták, illy vigasztaló készület nélkül elindulni soha sem hagyta.

20 Az istenáldotta ital sorban járt, vitézünk épen másod ízben nyujtá ki utána kezeit, már újai közt tartá, már emelé ajkaihoz, midőn rettenetlen arczain egyszerre ijedelem' vonásai tűntek fel, 's keze (mi, elhihetitek, felette nagy ok nélkül soha sem történt meg) úgy ereszkedett vissza, hogy a' szomjoltás' országos munkája teljesítetlen maradt. Juhász és bojtár mind ketten keresztet vetének, süvegeiket lekapák és lassú imádságot látszattak mondani. Ifjaink meg valának 25 lepve, oldalt tekintének és láttak – de nem egyebet, bizonyos setét-színű, kopott ruhás embernél, ki némi távolságban a' völgy' szélén keresztülment 's az erdő' fáji²⁰¹ közt szemeik elől csak hamar eltűnénk. 30

„Ki az az ember?” kérdé Bede, kiben e' közmegefélemedés gyanút ébresztett.

Vadász és juhászok ajkaikra nyomták újaikat 's kétségesen tekintgettek körül.

„Csak nem zsvány? (mondák az ifjak) külsője²⁰² egészen mást mutatott.”

Vitéz Knot Jakab e' szóra nehéztelő²⁰³ arcot öltött fel: „zsvány? én félnék még zsványtól.²⁰⁴ Volna csak az! megmutatnám 5 az ör —. Csitt: ki tudja ha — —?”

A' bojtár mély lélekzetet vőn, felállott és széttekintett: „hál' istennek, hogy elhaladt. Amoda messze megyen lefelé.”

„Ki tehát?” kérdé Bede sürgetve.

„De szabadíts meg a' gonosztól!²⁰⁵” sohajtott a' juhász.

10 „Amen!” harsogá a' vadász.

„S mind ebből²⁰⁶ mit lehet érteni?” kérdék ifjaink.

Knot Jakab, ki a' palaczkot mind ez idő alatt köröm közül ki nem bocsátá, megint felemelé azt, 's bizonyosak lehettek, miképen ez úttal le sem is ereszti, míg a' kiállott rettegésért bőv enyhületet nem szív 15 belőle. Megtörtént; a' vigasztaló nedv' edénye más újak közé vándorlott, ő pedig keze' fejével végig törle száját, szokott méltóságát visszavette, bal öklét csipejéhez nyomá 's így szólott: „Mit lehet érteni, ifjú urak? Azt lehet érteni, hogy a' mi (dicsekvés nélkül mondvá) a' felséges császár' húszt esztendeig vitézkedett szolgáját meg- 20 döbbsenti, az nem kevesebb, mint maga a' sátán, vagy annak édes magzatja!”²⁰⁷

Bede felkaczagott: „A' sátán? Az nem fogott lenni; mert szarva 's lókörméi nem voltak.”

„Tehát a' sátán' kölyke! (kiálta Knot mérgesen). Talán azt gon- 25 dolják, uraim, én árnyéktól²⁰⁸ szoktam megijedni?”

„Nem kell tréfálni, ifjú ur!” felszólal a' juhász. „Az a' karpáti garabonczyás diák, ki a' kincstörző lelkeknek parancsol, esőt és mennykőhullást csinál, a' fellebben jár, 's isten ments meg! mit mindent nem tesz!”

30 „Hm!” folytatá a' vadász, „ismerem én ő kegyelmét! Vadásztomban százszor is találkoztam vele és szemeimmel láttam, mikép' völgyről²⁰⁹ bércre csak úgy röpült, mint a' sas.”

„Hát még,” szól a' bojtár, „hogya a' köszikla csak úgy megnyílik előtte, mint a' barázda? Aztán bemegy és a' kincset rakással hordja

ki, 's mikor visszajön, utána megint becsapódik a' hegy, mintha örökkéig úgy lett volna.”

„Nem rossz kereset!” monda Bede vidámon.

A' juhász jobb keze' mutató úját fenyegetve emelé fel: „mi nem 5 istenesen megy, ifjú uram, az nem ád szerencsét.”

„Héj! (felel Knot Jakab) azt én tudom.”

„Hogyan?”

„S nem tudnák az urak? de hiszen tanult emberek, tehát bizonyosan hallották híret az én szép apámnak, Knot Pálnak. Isten legyen 10 irgalmas lelkének, de ő keme valami garabonczyás diákhoz adá magát, és azóta az egész Knot nemzetség azt sínli. Hogy a' milliomm — —!”

„Káromkodol, bérctekergő! (közbe vág a' juhász) most is megközelített a' sátán, nem de?”

Vadászunk (hála a' garabonczyás diák' távoztának 's az ismételt 15 kortynak!) túl volt minden félelmen 's folytatá: „no, ha nem tudnák — a' manóban, de mikép' ne tudnák? hogy a' gonosz lelkek itt a' hegyekben töménytelen sok kincset őriznek. Híjában, az ide való ember nem tud hozzá, hanem idegen országból²¹⁰ Morvák, Taliánok²¹¹ jönnek el; faluról²¹² falura tekeregnek, mintha szegények volnának, 20 és szemszúrásból²¹³ apróságot árulnak. Milliomm, kell is nekik²¹⁴ a' mi néhány kopott garasunk! Tudják ők, mikor és hol kell aranyat és gyémántot keresni, 's a' mit isten nekünk adott volna, szépen elta- karítják messze földre.”

„Vitéz Jakob Knot,” mond Bede, „az rosztul²¹⁵ van. Meg 25 kellene²¹⁶ annak a' módját tanulni.”

„Ha lehetne amúgy a' szentek' segedelmével,” felel a' juhász.

„Az én szép apám,” folytatá a' vitéz, „olylan Taliánnak²¹⁷ néhány ízben szállást adott. Az átkozott, gerebennel, egérfogóval járkált itt; rongyos volt, mint valami versíró. Egy reggel felkél és szép apámat 30 magával híjja a' hegyekbe, ott megrakodik kincssel,²¹⁸ haza indul 's az öreget magával elviszi.”

„A' fellegen?” kérdé Bede enyelgve.

„Isten tudja, ifjú ur! Annyi igaz, szép apámat messze országra elhurcolá, valami nagy városba. Megállanak egy palota előtt az 35 utcán. — Várákozzék Knot Pál uram, ide megyek be, de mindjárt

megjövök. – Bemegy, és a' szegény öreg az utcán, az idegen földön, ott ácsorog. Nyílik az ajtó, de a' palotából a' rongyos Talián²¹⁹ helyett aranyba, selyembe öltözött ur lép ki, és az öregtől²²⁰ útlevelet kér. Száz ezer milliom! hiszen ők eddig csak úgy jártak minden megszólítás nélkül, mint falusi tanács templomból²²¹ a' korcsmába! Az én szép apám könyörögni kezd, a' cifra ur nagyot kacczant: no, ne féljen édes Knot Pál uram, hiszen én vagyok! Ugy van uraim, ő volt, maga a' gerebenes Talián.²²² Bemennek, de mennyi drágaság nem volt a' palotában! A' palota pedig minden drágaságával együtt a'
10 Taliáné²²³ volt."

„Csupa, tiszta garbonczás diák!” mond a' juhász.

„Természet szerint! Lássa kend Knot Pál uram, ezer meg ezer ennyi kincs hever a' kentek hegyeiben: de mi haszna, ha nem tudnak hozzá jutni? Ezután sok mindennel megajándékozá az öreget 's gazdagon ereszté haza.”

„Boldogság!” mond Bede.

„Száz ezer milliom! sőt épen itt a' bökkenő. Szép apám a' kinccsel²²⁴ együtt a' gonosz' hatalmába jutott és akarta nem akarta, örökre folyt torkán keresztül a' bor, mint a' csapon. Aztán a' kincs egymás után csak fogyott, 's mikor elfogyott, akkor lovát, tehenét, házát és mindenét beitta; 's azóta a' Knot nemzetség, minden dicséretes iparkodása mellett is, örökös szükségben kinlódik.” Így végzé Knot Jakab, nagyot sohajtott²²⁵ utána, egy pár jó hangzatu szitkot morgott, 's a' palaczk' fenekén maradt borocskát, hogy ott ne
25 vesszen, gazdaságosan kihörpinté.

VI.

Újra indult a' menet, vándoraink egy magas, kopasz bércznek felfelé vevék útjokat. Lábaik alatt meg meglódukt egy egy kődarab 's zajos csörömpöléssel görgött a' hegyoldalon végig. A' vitéz kalaúz, az ebéden kiürült palaczktól²²⁶ lelkesülve, a' maga méltósággal teljes
30 komolyságából engedett valamit 's olykor némi bizodalmas tréfára is leereszkedett. Most felkiálta: „máznunk kell, ifjú urak!” 'S ime meredek sziklák nyultak fel előttük, mellyeket térdeikre 's könyökeikre

kapcsolt vashorgok 's kötelek' segédével hághattak meg. Imitt amott havasi kecskék ugrándoztak a' bérceken, 's e' rengeteg, borzasztó, magányos világnak némi élénkséget kölcsönöztek. Különben halotti csend és nyugalom terült el minden felé, mellyet egy egy legörgő 's
5 magával száz másokat és nagyobbakat elragadó szikladarab' dörgése, vagy egy egy megzúduló patak' moraja²²⁷ úgy szakasztott félbe, hogy általa még iszonyítóbbá²²⁸ váljék.

Alig mászták meg e' sziklákat, midőn örök hóval borított mélység terült el lábaiknál. A' végetlen és virulásra soha nem ébredő²²⁹ tél' ábrázatja²³⁰ komolyan hatott lelkeikre, 's egészen elcsendesedve, meg megdobbanó kebellet gázoltak a' mély havon keresztül, és már lealkonyodott a' nap, midőn az ősapa' előhegyéhez érkeztek. Felleg borult a' vidékre, a' holdvilágot eltakarta; setét lőn és hideg. Körül belől²³¹ semmi fa, semmi bokor; felfelé, hol bokrokat találhatni
15 reményők volt, ijesztő²³² vala a' meredekség, 's a' mászás' veszélyeit a' setétség kétszeresítette. Knot vitéz' komolysága észrevehetőleg visszajött, sőt lassanként békétlenséggel kezdte változni. Az örök havat, az ősapát, a' felhőt, a' hideget sorra átkozá 's meg nem tudá magát határozni, itt maradjon e egész éjjel 's tűz nélkül dideregjen?
20 vagy mászni próbáljon a' bokrokhoz fel és nyakát szegje? Ifjaink a' vagyság közül ez utolsót választák, 's a' marengói vitéz, nehogy gyávanak tartassék, nem minden szívszorongás nélkül mászásnak indula.

„Happ, happ!” kiálta most néhány ölnyi magasságban.

„Mi baj?” kérdék az ifjak.

25 „Semmisem, urfiak! kiértem a' fellegből,²³³ olly tisztán süt a' hold, 's bokrok is vagynak közel, mikből tüzet rakhatunk!”

Most vas és kötél, és vadász összemunkálván, a' nehéz sétálást ifjaink is megtevék; sűrű homály közt vergődtek néhány ölnyre, midőn egyszerre, mint tündéri varázspálcza által, kiemelkedtek a'
30 setétből 's a' tisztán ragyogó holdat teljes fényében pillanták meg. Kevés idő múlva alkalmas helyre jutának, 's nem sokára nyájas tűz lobogott a' szikla felett; a' parányi vándorcsoport vígasztalódva telepedett meg körüle, 's kenyér, sült és egy ital bor után, nem kicsiny fájdalmait örömet felejté.

Nagy nevű Knot Pál' maradéka az ősapá' lábait környező fellegből²³⁴ kiszabadulva, saját fejének is már sűrűdni kezdett felhőit²³⁵ eloszlatva érzé. Lelke jobbra fordult állapotában vándorának is gyönyört akarván szerezni, vevé puskáját és már ma 5 másodikkor kilővé. A' csendzavaró csattanás a' bércz' magányos lakóit²³⁶ riadásba hozta, 's a' vad kecské' csörtetése és medvék' morgása az éj' némaságát szokatlan nyugtalansággal szakasztották meg. Nehány pillanat múlva megdördült a' vidék, 's az égi háború' csattogásához hasonló visszhang most közelebb, majd távolabb, 10 szikláról sziklára verődve, hegyen és völgyen hosszú vonalban robogott végig 's százszorozott dübörgés után a' messzeségben elhangzott.

A' visszhang' elnemtulta után ünnepélyes csend következék, 's a' kalaúz elment néhány öl galyat összekeresni, hogy a' tüzet még egyszer megrakja 's magát a' vándorokkal együtt a' lobogó láng' enyhében álomra bocsássa. Bede is kívánni látszék a' nyugalmat;²³⁷ de Erdőhegyi komor ébredésben ült a' tűznél, és úgy tetszett, mintha azon jótékony behatás, melly arcza in a' délelőtti órákban észrevehető vala, lassanként enyészék. A' garbonczás diák' jelente 's a' karpáti 20 kincsekről²³⁸ előhozott regék, mellyek társa' vidám szeszélyét még jobban ébreszték, reá ellenkezőleg munkáltak. Ábrázata, mintha lelkét hirtelen gond lepte volna meg, elsötétedett, szavait szűkebben hallatá; figyelme a' körüle feltűnő rendkívüli tárgyakról²³⁹ saját belsőjébe látszott visszavonulni.

25 „Mit hozunk, vitéz?” Ezt kérdé Bede, midőn a' vadász visszatérvén, a' galyakkal együtt bizonyos barna portékát tartott kezein, szőrtarisznyához hasonló.

„Nem valami gazdag zsákmányt, uram! Rongyos és könnyű; szegény hegymászó fogott lenni, ki elveszté, vagy talán, mivel olly igen 30 rossz, szánt szándékkal elhajítá.” Így felelt a' vadász 's egyszersmind terhét földre lökte 's a' tüzet rakni kezdette.

„De nézzünk hát a' tarisznyába,” mond ismét Bede. „Ki tudja, nem leszen e benne valami ajándék a' bércz' örlekeitől?”²⁴⁰

„Az ördögbe! – De nem, ifjú ur; affélé ajándék veszedelmes do- 35 log.”

„Mint az ember veszi. Hiszen csak nem lesz minden lélek gonosz? Vagy soha sem hallott volna kend jó lelkekről?”²⁴¹

„Hm! uram, a' sátán istentelen egy gaz kölöncz. Nem tudjuk: mi szín alatt teszen bolonddá! Átkozott egy rongyos szer! Egy darab 5 fekete kenyér. No, ez nem jelent rosszat. Kenyér isten' áldása. Ez pedig kalamáris. Jó darab! Valami tentatörlőé lehetett. Papiros. Ez is ahhoz való. Nehány ködarab. No, már ez minek? De ez itt ugyan jól be van göngyölve! Mi a' mennydörgő?”

„Mit? felkiált Bede; ide csak azt a' portékát! Hiszen ez könyv! De 10 mennyi öszvényomott virág van levelei közé 's milly gondosan elrakva! Nézzük! Valami kézirat. Itt németül, itt tótul, itt magyarul. Igazítsunk csak azon a' tüzen! Igen; ez itt elől a' leíró' neve lesz: Matthias Fabricius descr---

„Száz ezer mill ---!” sikolta a' vadász és tarisznyát minden nála 15 levő tartozmányaival együtt elhajítá.

Az ifjak megrebbentek: „mi baj, Jakab?”

Knot Jakab keresztet vete: „ifjú ur, az istenért! Hajítsa ördögbe azt az ocsmányságot. Hiszen az mágyiás könyv, 's ha valaki felnyitja, a' sátán azonnal megjelen.”

20 Bede felkaczagott: „nem úgy vitéz uram! Nem látja, hogy már három helyt is felnyitottam, és semmi sem jelent meg?”

A' vitéz szétnézett; és mivel csak ugyan semmi rendelleni jelenést nem látott, valamennyire megcsendesedett.

„Annyira félni!” monda ismét Bede.

25 „Félni, ifjú uram! Knot Jakab száz ember előtt meg mer állani. De a' lélek! Huh, uram, az más valami! Az ifjúság könnyen veszi a' dolgot, míg nem tapasztal. – Az átkozott garbonczás!”

„Hol? Jakab, Jakab, hiszen itt kívülünk senki sincs!”

„Ott uram, abban a' kárhuzatos könyvben! Épen most maga 30 olvasá.”

„Fabricius Mátyás?” Megszóla Erdőhegyi, ki eddig néma volt.

„Ő kegyelme' becsstelen neve!”

„'S mi ember az?”

„Milliom; hiszen elmondám!”

35 „És hol lakik?”

„Fellebben, meg bérctüregben, meg mindenütt, meg (ha valaha otthon lehetne) G...ben.”

„Ugy e?” bele szól Bede. „Ez tehát az ember, ki a’ karpáti kincseket zsákra szedheti? Vitéz uram, azok az elhajított kódarabok 5 talán mind aranyból²⁴² valának.”

Knot meghökkent; oldalpillantatokat vetett a’ kövek felé ‘s némán marada. Erdőhegyi pedig szembetűnő élénkséggel nyult a’ kezirat után, melyet társa’ kezéből²⁴³ ki is vett. Bede száraz galyat vetett a’ tűzre: „Most már jól lángol, az álom kiment szememből;²⁴⁴ hát ha 10 egy két lapot olvasnánk!”

Erdőhegyi neki készült; Knot az előre ment ijedelem által ébren tartva, könyökre dőlt ‘s olly érzéssel, melly irtózatból²⁴⁵ és újságvágyásból²⁴⁶ vala keverve, szemeit az olvasni akaróra függeszté. Bede’ arcát vidám várakozás ülte meg, Erdőhegyi pedig 15 eddigi komolyságát némi nyugtalansággal látszott vegyíteni. Aztán olvasá, mint következik.

VII.

„Atyának, Fiúnak, szent Léleknek nevében. Ámen.”

Knot hirtelen felegyenesedék: „Mit? Hiszen e’ nem sátáni kezdet! Hm; de vigyázzunk, az ördög gonosz!”

20 „Midőn írnának 1599 esztendőben, Szent Mihály hava’ 15dik napján, tetszett Ur²⁴⁷ Isten ő szent Felségének,²⁴⁸ miképen az embereknek ő bűneikért, nemes városunkat a’ gonoszoknak ő kezeikbe adná. Vetének kedig²⁴⁹ az gonosz lelkűek tüzet az városnak; és mivelhogy az szél felette igen dühösködik vala: lön igen nagy szerencsétlenség. El annyira, hogy csupán 45. házak maradának vala ép-ségben, új utcában,²⁵⁰ az ó kolostorral egyetemben; az többi kedig, minden tornyokkal, szent egyházakkal, órákkal, iskola és tanácsházakkal együvé számlálva hamuvá lőnek vala. Így ostorozá Urunk Istenünk²⁵¹ szegény Lőcse városát. De ő szent Felsége²⁵² tanácsai 30 véghetetlenek; azért jól²⁵³ tudja, mikoron és miért ő népét meglátogatja szenvedésekkel, kit is békével tűrni keresztény ember’ dolga, hogy mennyeknek országát megnyerhesse.”

„Hm! ez elég istenesen megy,” mormogá Knot Jakab ‘s a’ tűzre néhány marok galyat tőn.

„Nagy sok nyomorúságba esttek közt az ur’ haragja szegény fejemen is betelyesedék vala. Miért hogy házaim és abban találtató 5 egész marhám szörnyű pusztulásra jut vala. Házas társammal és öt élő gyermekeimmal Uram²⁵⁴ Istenemen²⁵⁵ kívül²⁵⁶ senkire nem támaszkodhattam; de a’ seregeknek ura gondoskodik az égi madarakról és felruházza a’ mező’ liliomát: miképen felejtkeznek el emberről, kit saját képének hasonlatosságára teremtett vala?”

10 „Imádság és böjt között töltöttem napjaimat és éjeleimet. Elvégre az Ur Isten²⁵⁷ az maga irgalmának telyességéből reám tekintett; és monda: elküldöm az én hűséges angyalom az én kegyes szolgálhoz, Oswald Kerestelyhez, hogy megvigasztalja²⁵⁸ őtet e’ siralomnak közepette.²⁵⁹ Eljőve azért az Urnak²⁶⁰ angyala, midőn álomba 15 merülve feküdném; és monda nekem: Kelj fel Oswald Kerestely, urnak szolgálja! Mert kedves az te áldozatod Isten előtt. Menj az ó kolostorhoz, melyet az hatalomnak ura megtartott; hajtsd meg a’ te térdeidet boldogságos szűz Mária’ képe²⁶¹ előtt, és vigyázz, miképen²⁶² a’ mit hallandasz, eszedben megtartsad!”

20 „Annakokáért felkeltem; és cselekedtem vala, mint az angyal monda; és mikoron az kolostor’ templomához jutottam: ime az ajtó tárva vala! Én kedig lelki aláztatban bementem, és térdeimet boldogságos szűz Mária előtt meghajtottam. És midőn imádságomat elvégeztem volna, feltekinték; és megláttam az Pátert,²⁶³ kit Ezéchielenek 25 hívnak vala. Az Páter²⁶⁴ kedig nyájasan néz vala, és vőn engemet magával az kolostornak kertjébe,²⁶⁵ és monda: fiam, az te nyomorúságod tudva előttem! Jövel azért, és az kerítő kőfalat ez helyben üssd meg háromszor. És úgy tévék; és az harmad ütésre az kőfal megnyilamlék, és egy érczből koholt vessző belőle kiesvén, ott az zöld 30 fűön fémlik vala. Az Páter²⁶⁶ kedig monda: Urunk Istenünk²⁶⁷ akarja, vegyed az vesszőt, és menj el az hegyekbe; és az holott kezeden megmozduland, ott állj meg, és imádjad Urunkat; annakutána csapd meg az kősziklát háromszor; és az megnyilamlík. Ott találándod kedig a’ kincstárt, melly arany és ezüst rejtek marhával, és drága 35 kövekkel rakva; de jól eszedben tartsd, miképen²⁶⁸ szükségén²⁶⁹

felül vened nem szabad, se gonosz szándékkal el ne vigyed; és az urnak szent oltárát ajándokkal megtisztelni el ne mulassad.”

„Vitéz uram”, felszólal Bede, „illy móddal minden jó keresztyénnek bele lehetne markolni!”

- 5 Vitéz Knot Jakab’ ajkairól²⁷⁰ a’ sohajtás süvöltve lebbent el: „hm, csak — —!”

- „Mikoron annakokáért már ott volnék, és az kőszikla megnyilamlott vala, bementem; és hosszú tágas csarnokba juték, mellynek boltja ezüst oszlopokon nyugszik vala, és igen nagy ajtóhoz
10 vezetett. Az ajtó sáránybol²⁷¹ vala; és belől tizenkét aranyoszlop állott, ‘s mindenik oszlop mellett egy egy ember, az is arany; középen kedig egy főpap egészen karbunkulusbol, melly világított, mint a’ fényes nap. A’ mint tovább — —”

- A’ marengói vitéz e’ szavaknál bizonyos hangot ada, melly sem
15 helybenhagyás’, sem roszalás’ hangjának nem tetszett. Erdőhegyi oda tekint, és az nem egyéb volt édesden alvó ember’ hortyogásánál; ‘s mivel a’ hallgató közönség’ másik felét is az álom már (költői nyelven szólva) karjai között ringatá, az egész nagy tanúságu olvasás megszakadt.

VIII.

- 20 Kít a’ sors pályára állított ‘s eszközökkel ajándékozott meg, hogy ohajtásai után futhasson és vágyai szerént cselekedhessék, az a’ való életben elég dolgot talál magának ‘s a’ képzelet’ buborékvilágában nem fog hazát keresni. De vagynak emberek, kikben szintűgy ébrednek ohajtások, mint bennetek, ‘s kikben ez ohajtások még erősb láng-
25 ra gyúladnak, mint a’ tiéitek; és még is az egész látható és tapintható természetben semmi sincs, a’ mi őket azoknak elérésére segíthetné. Mondjátok meg e’ boldogtalanoknak: mit kezdenek el? Ah, ha csak a’ mennyei bölcsesség őket pártfogásba nem veszi, nincs egyebet tennie, mint vagy lelkeiket örök vakság’, siketség’ és némaság’
30 békájában tartani, vagy a’ semmit sem nyújtó érzéki világból²⁷² a’ képzeletibe általcsapongani és álmokat öltöztetni fel, hogy a’ való-
ságtól²⁷³ üresen hagyott helyet kipótolják.

- Bölcsesség, jámbor olvasó, ritka dolog, ‘s hogy azt a’ mi szerelmi
hősünknel keresni czéliránytalan lenne, már régen tudjátok. Aztán ő
nem csak bölcs lenni nem tudott; de lelkét sem teheté a’ szenvedély
ellen oltalomba. Kénytelenség ragadá azért, hogy midőn féketlen
5 szerelmének a’ való életből²⁷⁴ vígasztalást nem szerezhett: a’ kép-
zelet’ határtalan országába, ha bár örök eltévelyedés’ veszedelmével
is, vetődjék be. Midőn legelső garasát, barátjától²⁷⁵ titkolva, lotte-
riába veté, még a’ természet’ rendes határaiban reménylé, hogy a’
szerencsét kényszerítheti; de ezen út nyomorult vígasztalásra vezeté.
10 Magában, önerejében, saját jövődjében bízni, igen is, jámbor olva-
sóim, ez lett volna az egyedüli mód, vagy sikerhez vagy legalább
egyszer akkor gyógyuláshoz juthatni. Azonban égő szenvedelemmel
keblünkben, a’ bizonyos, ‘s mi több, nem sokára, minden pillanatban
bekövetkezendő veszteséggel szemben, maximákat követni, ám lássa,
15 kinek kedve és ereje van! Hősünknek sem egy, sem más nem vala, ‘s
arról,²⁷⁶ legalább e’ jelen állapotban ő nem tehetett.

- A’ juhásztanyai ebédnél a’ garbonczás’ jelenete ‘s azt követő
emlegetések villámgyorsasággal gyújták fel képzeletében mind azon
regék’ emlékezetét, miket a’ karpáti olly sokak által álmodott és hitt,
20 és keresett kincstár felől²⁷⁷ gyermekkorá óta hallott beszéltetni.
Máskor megvető mosollyal²⁷⁸ fogada minden²⁷⁹ illy regét ‘s leg-
felebb futó mulatságot talált bennök, mint gyermekcsoport’ játékaiban
az érett férjfiú. Most a’ rege’ bohó volta nem tetszék fel előtte,
tudta, hogy az a’ régi kor’ igen együgyű hagyománya; de ezen tudá-
25 sával legkevésbé sem foglalatoskodott, hanem helyette komoly és
lelket hódító kívánság támada keblében, bár e’ földalatti kincsek neki
megnyílnának!

- Szemöldököt, kegyes olvasóim, ne ránczoljatok! Ki az közületek,
kiben egyszer, máskor természet feletti ohajtások nem ébredtek vol-
30 na? Ki nem kívánczolt valaha fenn a’ légből röpködni? Ki nem
szeretett volna, ha csak néhányszor is, életében visszaifjodni? Ki nem
vágott titkokat tudhatni ‘s öröknek parancsolhatni, mellyek a’ sors’
örök fátyola alatt rejtőznek? A’ különység csak ez: némelly kívánság
támad és enyész’, mint álom; némelly megfenekli magát, ‘s a’ nem
35 teljesedhetés kínos érzésével megszűnés nélkül epeszt; némelly pedig

annyira gyötör, hogy súlya alatt az ész leroskad 's többé nem tehet választást: mi az, a' mi után a' természet' változatlan szabályai szerint teljesebb²⁸⁰ várhatni? Azonban, ne üssetek diadalmi lármát, ha bennetek csak hirtelen²⁸¹ támadó és enyésző ohajtás lobbadoz. Az
5 emberi lélek csudálatos lény; most a' legerősb rengést is nyom nélkül keresztültszenvedi, majd a' leggyengébb rezgés is benne marad, hogy jövődöben megrázó erővel törjön ki.

Erdőhegyiben megszületett a' kívánság, 's ez okozá, miért a' vadász által feltalált kéziratot élénken fogadta. Mohón kezdett olvasás-
10 hoz, és mit olvasott? Ízetlen regét, ha lehetséges, még ízetlenebb előadásba foglalva! Nem tudom, tehetségemben áll e, kimagyarázni az érzést, mely ekkor lelkében zajonga. Mely ostobaság! gondolá; de egyszersmind nem lehetett eltagadnia, mikép' ez ostobaságért olly kívánság szállott szívébe, melytől²⁸² megszabadulni fájdalmas. Ez
15 pírulásra kényszeríté önmaga előtt,²⁸³ 's ugyan azon perczen forrón kezdé ohajtani, bár e' nevetséges képtelenség józan remény' tárgyává lehetne! Következő pillanat a' józan ész' teljes²⁸⁴ világánál mutatta, hogy itt reménynek helye nincs. De kívánságnak?²⁸⁵ Oh az a' szenvedelemnek majd anyja, majd leánya 's kivált ez utolsó esetben a'
20 józan észől²⁸⁶ független. Kívánni tehát? Igen is, ő kíván, mert ezt a' kielégítés után gyöttrődő szenvedély parancsolja. De hát a' remény mi? Ne hidjétek, hogy az emberi lelket olly könnyű ismerni, mint azok vélik, kik a' szív' titkos rejtekeiről²⁸⁷ szív nélkül gondolt definitiókat készíttetnek. A' remény hit' és kívánság' csudálatos
25 vegyitéke. Innen van, hogy e' három olly könnyen foly által egymásba; innen van, hogy egyik, mint másik, szülhet szenvedélyt és születetik szenvedélytől,²⁸⁸ 's illyenkor a' józan ésszel függésben nem lévén, annak kormánya alá nem tartozhatik. Azért kész azzal harciba szállani 's ennek következtében vagy győz és elsülyeszt,²⁸⁹ vagy
30 legyőzetik ugyan, de maga után a' feldult kebelben keserű nyomokat hágy.

A' mi szerencsétlenünk még e' vagyság' bizonytalanságában lebegett. Egy felől²⁹⁰ józan ész' világa, más felől²⁹¹ setét kívánság küzdének, 's valahányszor amaz diadalommal akart emelkedni, ez a'
35 lángoló szerelem' leple alá bújt, éreztetvén, miképen itt, és épen e'

pillanatban, természet' járása szerénti segéd nem találkozik. A' szelíd, a' szenvedő mérsékletű, következőleg kiáltó tettekre nem született ifjú ez éreztetésre könnyen megborzadt. Az imádott leányka jobbát minden órán más boldognak nyujtsandja, 's áltághatatlan
5 mélység fogja őt örökre elválasztani. Erőszak, fortély, rendkívüli szolgálatétel és egyéb, regénybe vagy vígjátékba illő véletlenségek helyt nem találhattak. E' hideg, keserűen mindennapi valóságban nem vala csak egy gondolat is, mely szabadulást ígérhessen, öngyőzedelemmel párosult lemondáson kívül.

10 Lemondás! E' szónál az emberi nemzetség' egyetemi történeteiben nehezebbet lelmi alig fogtok. 'S kiről²⁹² mondjon ő le? A' leányról,²⁹³ ki lelkének egyetlenegy gondolatja és szívének²⁹⁴ egyetlenegy érzelme, 's annál inkább, mennél kevesebb a' lehetőség: birtokához jutni? Hosszú²⁹⁵ tünődés, hosszú,²⁹⁶ szünetlen foglalatosság a'
15 tárgygyal, melyért lángjai legelőbb fellobbantak, egészen erőt vőnek rajta. Lassanként elveszté hatalmát lelke' minden tehetségein; 's a' szerelem idegnyavalyaként uralkodék felette, mely fáj, mely gyötör, de távolítása akarattól²⁹⁷ nem függő.

A' nap' fáradalmi után milly édesen nyúgoszik a' két alvó! Erdőhegyi magába sülyedve,²⁹⁸ nem is ébren, nem is alva feküdt mellettük. A' tűz lehamvada; hanyatlóban vala a' hold; felül és alól²⁹⁹ a' bérczek' hosszú³⁰⁰ során sötétellő árnyéktömegek óriási területekben vonulának el. Az ég pedig tiszta, felhőtlen kékjével nyájasan tekintett le és csillagai' fényét a' sziklacsúcsok' kopárján 's
25 a' hegyek közt nyildokló mélységek felett rezegetté. Semmi mozdulat, semmi hang. Illyen lehetett a' világ a' teremtés' negyedik napján, mikor isten a' csillagokat meggyújtá,³⁰¹ 's a' föld, szárazával és tengerével, minden lakó nélkül, végetlen némaságban kerengett alattok.

Erdőhegyi felveté szemeit, 's az eddigi figyelembe nem vett
30 nagyszerű jelenés által meglepetve, tekintetét körülvivé. Mely magány! mely elszigeteltség mindentől,³⁰² mi oda lenn a' völgyben és síkon tengődő emberfaj' rajaira emlékeztetne! De neki e' helyzet az elválás' gyöttrő gondolatát hozá eszébe. Oda lenn az emberek közt hagyá őt, ki nélkül életet nem képzelhete, 's e' perczen úgy tetszett,
35 mintha újlag fülébe csendültek volna a' muzsika' hangjai, melyeket

ezelőtt két éjjel a' kedves leány' ablakai alatt hallott zengeni. Féltékenység' gyötrelmei 's a' viszonzlás utáni epedés ostromló erővel rohanták meg; keble feszülni kezdett, vére habzásba jött, és úgy érzé magát, mint a' schweizi hegylakos nyavalyává nehezülő hon-
5 vággyal³⁰³ keblében.

Elhagyá fekvését 's nyugtalanul fel 's alá járkála; most az égre nézett, 's a' hasadó hajnalt megpillantván, az alvók felett megállott: „Virad, induljunk!”

Vitéz Knot Jakab egy perczben talpon vala, 's mielőtt Bede a'
10 rövid, de édes álomból³⁰⁴ egészen magához jött volna, kikutatá a' tarisznyát 's a' kelő nap' aransugárait néhány korty akovitával üdvezlé, és poggyászát magára szedvén, megindult, hogy vándorait a' tetőre vezesse.

„Nem!” mormogá most magában 's megállott. „Nem, az a' könyv
15 olly jámborul vala írva! Hm; talán csak nem jutok, szép apámként, sátán' körmébe.” Ezzel lehajlott 's az estveli tarisznyával együtt elhajított kövekből néhányat³⁰⁵ magához vő.

„Vitéz uram, vitéz uram,” mond Bede, „ez istenkísértés!”

„Éj,” felel a' vitéz, „ha pater Ezechiel — — Százezer milliom!
20 ifjú ur, hova?”

Bede oda tekint, 's ime Erdőhegyi lefelé, a' visszavezető úton már elindult. „Pali, mit akarsz?”

„Haza térni” felele.

„Mit?” felkiált Jakab, „hiszen még öt óránk van felfelé menni, 's
25 onnan tizenöt öllel magasban felül leszünk a' levegőn. Majd elmuto-
gatom — —”

Bede ez alatt barátjára tekintett. Ennek arczat virasztás és aggó-
dás rémítő vonásokkal boríták el, 's lélek' és test' beteg volta látszott minden mozdultán. E' látomány a' jó ifjat elszörnyíté, intett a'
30 kalaúznak, 's a' kicsiny társaság, kitűzött pályáját félbenszakasztván, aggódo csendben visszaindula.

IX.

Áringer ur és Áringerné asszonyom — az érdemes pár egész be-
csülettel legyen említett — ünnepiesen öltözve ültek ott. Arczaik elé-
gedett, de komoly színt öltének, 's minden vonásaikból³⁰⁶ 's magok'
tartásából³⁰⁷ nem ok nélkül gyaníthatjuk, hogy lelkeik fontos
5 tárgygyal³⁰⁸ telvék. Velök általellenben két tisztos ur foga helyet, öltö-
zeteikről³⁰⁹ 's azon figyelemből,³¹⁰ melyet a' háziak irántok muta-
tának, ítélve, minden bizonnyal³¹¹ a' város' elsőbbjei közé tartoztak.
A' házi két öreg mellett a' szép Nelli áll vala, lesütött szemekkel 's
bájosan elpiruló arcaival; közel hozzá pedig bizonyos ifjat lehe-
10 megpillantani, kinek tekintetéből³¹² lángoló öröm sugárzék ki. És ez
ifjú ugyan azon Kraudi vala, kinek éji hangászatáról³¹³ már egyszer
szólottunk 's kiről³¹⁴ jól tudjuk, hogy a' kellemes leányka' keze után
ohajtozott, 's hála aranyainak 's Áringerné asszonyom' kegyességé-
nek, nem épen hasztalanul.
15 Nehogy a' dolgot unalomig hosszúra³¹⁵ nyujtsuk, röviden elmon-
dom.

Kraudi gondolá: a' szép leány körül édelegni, együtt tánczolgatni,
éji hangászatokat adni 's több efféle, magokban ugyan nem egészen
kellemetlen dolgok, de nem is épen olly fontosak, hogy kellenél
20 tovább folytassanak. A' cél semmi nem egyéb, mint a' szép gyer-
meket 's a' szép gyermek' örökségét bírni, 's erre szükséges a'
kérőj³¹⁶ 's azt követő szertartásokon minél hamarabb túl lenni 's a'
boldog jövendő' álmait lehetséges gyorsasággal megtestesült való-
sággá átalváltoztatni. Kraudinak jó tulajdonai közé tartozott a'
25 puszta gondolatnál nem maradni, hanem gondolat után akaratot 's
akarat' következtében tettet hozni elő. Azért késedelem nélkül
feljára rokonait 's őket a' kérői tisztos hivatal' elfogadására
felszólítá.

Szóval: a' két kérő tisztöknek egész méltóságában megjelentek, 's
30 ifjú rokonok' jeles tulajdonságait ékes nyelvvel előszámlálván,
kikérék magoknak a' szerencsét, hogy nemzetségüket ez istenes úton
főbíró ur' nagy tekintetű családjával kapcsolatba hozhassák.

Illy ékesszólásnak, melyet csekély tollam utánózni nem képes, ki fogott volna ellentállhatni? Ha tudniillik valakinek tizenhét éves, szép leánykája van, 's az, ki ennek kezére vágy, kifogás nélküli gazdag birtok' ura. Áringerné asszonyom azért elhatározá, hogy imádott 5 gyermekét anyai hú³¹⁷ karjaiból³¹⁸ kiereszti, 's ezen határozatát il-lendőség' kedvéért férje által ki is mondatá. 'S így történt, mikép épen ez órában, mellyről e' szakasz' elején beszélni kezdtünk, a' jegyváltás egész ünnepélyességgel meg is történt.

Azonban, nyájas olvasó közönség! (mert hogyan is gondolnátok, 10 hogy én csak egy két olvasónak írnék?) azonban mondom, boldogokkal és örvendezőkkel együtt lenni, mulatságos ugyan; de a' szenvedőkhez betekinteni, keresztyényi kötelesség. Azért a' jegyváltók' örömjelenetét elmellőzve, az általellenben álló házat fogjuk meglátogatni, ugyan azt tudniillik, mellynek ablakából³¹⁹ (ha még emléke- 15 zetben tartanátok) néhány nap előtt a' mi hősünk, a' szegény Erdőhegyi, olly szomorúan nézett ki.

És épen ő, a' mi szánásra méltó barátunk, vala az, ki a' szobában magányosan járkált fel 's alá az alatt, míg a' tulsó oldali házban a' szép Nelli, boldog képzetek közt rengetve, a' jegygyűrűt ifjú mátká- 20 ja' kezéből³²⁰ elfogadá.

A' magányos járkáló' arczai hervadó színt váltottak, mint a' vé- gére hanyatlott ősz; szemei még égtek, de sötéten, ajkai körül keserű gúnyvonal fészkelte meg magát; pillanatai mintegy akaratlanul most az általellenben nyíló ablakra, majd az asztalán heverő könyvre 25 fordulának.

„Hiu, bódító álmok!” így elmélkedék, „'s miért adá a' sors, hogy e' lánggal keblemben a' valók' világában illy egyedül maradjak? Néhány marok arany tehát, mi ötet elnyerheté! És az ember nektek nem ér semmit? szív szívet nem érdemel? El innen! És hova? és mi- 30 ért? Oh,³²¹ gyötrő szenvedély, be kínos homályt öntél el körülöm!”

Elhallgata 's székre veté magát; keze az asztalon fekvő könyvre ereszkedett. Lehajtott fővel üle darab ideig; majd felemelé azt, 's szemei a' könyven akadtak meg.

„És épen olly nevetséges volna e? Hát nincsenek e a' természet- 35 ben ezer meg ezer jelenetek, fejthetetlen mély titkokra mutatók? Az-

tán a' mit olly számtalanok hihetőnek tartanak, a' mi felé keblemben olly forró vágyás ég —! Bohó, miért kínzod magadat tébolyító kép- zetekkel?”

„Kincstár a' Karpáton! nyomorult agg rege! És még is, milly 5 könnyű volna boldog lenni, ha a' titok' kulcsához juthatnánk!”

„Mit használna neked, nyomorult! Hiszen ő haszonleső szülők' tanácsát követé, 's te nem vagy neki semmi!”

„Hah, de nem édes bosszú lenne e, ha kincce³²² ragyogva jelen- hetnék meg a' városban? És az aranszomjúzók késő bánattal 10 sohajtoznának utánam?”

„Bosszú!³²³ oh pokolkin; de miért nem tudhatok gyűlölni?”

„Nem, lehetetlen, hogy az angyal haszonlesésben bűntárs legyen! Ha csuda történhetnék, és kincseim a' sovárgó anya' szemeibe vil- lannának, oh igen, ő olly készen venné vissza leánya' kezét 's aján- 15 dékozná nekem, milly készen most megtagadá! Csuda? 'S épen olly képtelenség e csudának történni?” —

„Fabricius! hiszen az tudós férjfi' neve! Fabricius G....ben! úgy monda a' vadász. — És a' hol semmi más remény nincs, ki vesse meg az utolsó sejdítést?”

20 E' több ízben félbenszakasztott monolog' végével az ifjú megné- mult 's néhány pillanatnyi tünődés után fogá a' könyvet 's magához rejté; felállott, még néhányszor a' szobát fel 's alá sétálá, kalapot vön 's az ajtón kiindult.

X.

Kicsiny vala a' helység, 's szinte legvégül állott a' parányi há- 25 zacsk, hol a' játékszín most felnyílik. Ha az utcaajtón beléptél, pázsittal borított udvar vidámon terült el szemeid előtt, 's keresztül az udvaron szűk ösvény vezetett a' házba, mellynek két szobáji³²⁴ közül egyikben egyszerű, de csínosan³²⁵ tartott bútorok közt varró- asztalánál dolgozott a' kellemes leányka, olly szép szőke fürtei' 30 pompájában, 's kék szemei' szelíd fényében olly bájoló, millyet a' költő álmai' legboldogabbikában magának képzelhet. Maga a' ház 's minden, mi benne és körülé találkozik, inkább a' szegénység', mint

gazdagság' jeleit láttatá; de a' leányka' öltözte még is a' pórnépénél több jóllétet mutatott; a' szép gyermek' arczvonalai, maga' tartása, 's az a' csín, melly az egészen előmlött, hirdeté a' belépőnek, hogy míveltebb osztályhoz tartozó család' fedele alatt van.

- 5 A' leányka' arcza nyíltságot mutata; bú' vonásai nem látszottak rajta, de szelídség oly mértékben uralkodott, hogy a' csendes, szerény kép nagyon vidám tekintetet nem vehete magára. Azonban epedő sem vala az ábrázat; részvét és gondosság fővonalai közé tartoztak. Így üle ott a' szeretetre méltó teremtmény, 's munkájába merülve, lassú dalocskát zeng vala, midőn az ajtón kopogás hallaték. A' varróné, úgy látszott, meg vala lepve 's mintegy félve monda ki a' s z a b a d szavat; mire az ajtó megnyílt, 's belépett a' halvány, bús arczú ifjú, kit már jól ismerünk, a' mi Erdőhegyink.

- Első tekintetre megismertétek volna, hogy leány és legény egy-
15 más előtt váratlanok valának. A' szobácska' bájos lakónéja zavarba látszott jöni; de csak hamar csendesedni kezdett; mert az ismeretlen kedves külsőt hozott magával, 's arcza bánat' és betegség' jeleivel teljesen³²⁶ is azon tisztelethez hasonlító kíméletes udvariságot bizonyítá, mellyel mívelt lelkű férfiak a' másik nem iránt szoktak
20 viseltetni. 'S ha mindent el kell mondani, ez a' bánat és betegségi jelek által ellankasztott arcz folyvást megtartá fővonalát, melly epedő szépségben álla, és ez a' leánykára már a' legelső pillantásakor sem maradt hatás nélkül. Mert hiszen, minden arra mutatott, hogy itt vígasztalás és enyhítés szükséges; mire teremté pedig isten a' bájoló
25 gyermeket inkább, mint arra, hogy vígasztaljon és enyhítsen?

Erdőhegyinek is voltak szemei, jól látta a' leányt, sőt jól látta annak szépvoltát is; de az ő szíve nem szemeivel többé, hanem képzeletével állott érintésben. Meghajtá megát; majd körülnéz a' szobát, valakit keresve, végre megszólalt 's Fabricius ur után tudakolódott.

- 30 „Atyám,” felele a' leány, „nincs itthon.”

Erdőhegyi e' nyilatkozást fájdalommal láttaték venni; a' leány észrevevé ezt 's folytatá: „ő napjainak legnagyobb részét a' hegyek közt tölti, de megjövend talán nem sokára. Alkonyodik, 's ma reggel nem úgy hagyta el, mint ki napokig vissza nem térend.”

- Ifjúnk habozott: elmenjen e, később ismét visszajövendő? vagy itt, a' nyájas hölgy mellett megvárja a' férjfiút, kit keres? Fabricius ur' leánykája maga sem volt magával tisztában: elmenni e illőbb a' kellemes legénynek? vagy megmaradhat e különös botránkozás nélkül, a' ház' urát helyben bevárni? E' kétségeknek, mint számtalan esetben, a' történet minden további fejtörés nélkül vete véget, midőn Fabricius ur a' maga kopott, fekete ruhájában egyszerre megérkezett 's az ajtót benyitá.

- Öreg vala a' férjfiú, szálas és sovány; de természetének egyenes
10 volta 's mozdulatainak élénksége még jó karban lévő bizonyítának. Az arcz' uralkodó bélyegét nyugalom tevé; tekintete a' figyelmes vizsgálóé vala; ha rá néztél, az egész képen semmi gyanús nem mutatkozék; hidegséget vehettél ugyan észre, de nem minden jelei nélkül a' könnyen ébredhető részvétnék.

- 15 Belépett, 's nyugalmas tekintetén sajátágosan fejezé ki magát a' meglepetés, midőn leányát az ismeretlennel együtt találá. Azonban mielőtt további észrevételt tehetett vagy szóra jöhetett volna, a' szelíd gyermek már karjaiba röptült 's félpirulva monda el, hogy az idegen ur néhány percczel³²⁷ előbb érkezék.

- 20 „Szavam van uraságodhoz, (közbe szóla Erdőhegyi, ki a' megérkezőt szokatlan figyelemmel nézé keresztül) 's néhány pillanatnyi magányos beszédért könyörgök.”

- A' házi ur egyszerű szíveséggel karon fogá vendégét 's egy keskeny pitvaron által más szobába vezeté, mellynek falai mellett pol-
25 czok nyultak fel, 's a' polczokon egy felől³²⁸ ócska fedelű könyvek, más felől pedig ásványdarabok 's nagy rakás kiszáritott növény fekvének. Ezeken kívül egy fenyőasztal 's két faszék valának az egész bútorozás, 's a' székek' egyikét gazdánk az ifjúnak ajánlá, maga pedig a' másikon fogta helyet 's várni látszott: e' véletlen látoga-
30 tás' következménye mi leend?

- Jól tudom, ti is állottatok valaha 's bizonyosan nem egyszer élet-
tekben ohajtásaitok' megválasztó pontján, azon ponton tudniillik, midőn az ember sokáig táplált kívánataival azon perczre jut, mellyben azok vagy teljesedésbe mennek, vagy semmiségökben ma-
35 radnak. A' mi feszülést kebleitekben, a' mi keresztünyilallást szívei-

teken, habzást és küzdést, hülést és hevülést ereitek' egész folyamában ollyankor éreztetek, mind azt épen úgy érezte most Erdőhegyi, ellenben ülve a' férjével, kinek a' pórnpé olly csudaerőket tulajdonított, millyenekben ő nem hitt, de hinni olly igen kész vala, 5 millyenekben ő nem hitt, de forrón kívánta,³²⁹ hogy hiessen, millyenekben ő nem hitt, és még is úgy volt elkészülve, hogy élte' egész boldogságát azoknak igaz vagy nem igaz voltoktól³³⁰ függesztette fel.

„Uram,” így kezdte szólani, „én uraságodnak bizonyos elvesztett 10 jószágát hozom meg, mellynek veszteségét talán nem örömet viseli.” Ezzel zsebéből³³¹ a' hegyek közt talált könyvet kivevé 's tulajdonosának oda nyújtá. Fabricius elfogadá a' könyvet 's nem változó arczvonásokkal keresztül forgatá, mintha benne valamit keresne. Ekkor mosolygásra voná ajkait 's a' könyvet asztalára tevén: „köszönet,” 15 úgy mond, „ifjú³³² ur! becsesb része ugyan elmaradt, de az könnyen pótolható.”

„S mi vala az?” kérdé a' vendég megütközve.

„A' növények, miket a' bérceken szedve, belé rakék. Azonban van még ott több példány is, 's az öreg Fabricius' lábai még mász- 20 hatnak.”

„És e' könyv?”

„E' könyv, ifjú ur, másolata azon bohó regének, melly pórnpépünk közt a' karpáti kincsek felől több nyelven kereng. Fiatal koromban irám azt le, 's most fűvészeti vándorlásaimban növényeket rakok be- 25 lé, mellyeket kiszáritás végett szedegetek.”

Erdőhegyi' halvány arcza még sáppadtabb lön, 's ajakai reszketek.

„Az ur beteg?” szólt a' házi gazda részvevőleg.

Az ifjú megerőlteté magát, szólani akart és sáppadságát³³³ 30 pirulat váltá fel; végre megnyitlak ajkai: „bohó rege!” rebege 's ismét elnémult.

Fabricius most figyelmesben³³⁴ kezdé vendégét vizsgálni; majd arczaira, majd öltözetére tekintett, végre kevésbé vontatva 's az ifjúra szegzett mély tekintettel felszólalt: „Mit? és az ifjú ur egyike lenne 35 azon hiszelékenyeknek, kik a' nevetséges hagyományt saját kinsz-

közökké fordíták? Nem! hiszen egész külsője miveltebb belsőre mutat, mintsem ezt olly könnyen feltehetném.”

Erdőhegyi felelni akart, de nem tudott; arczvonalai 's minden rajta az éles látású öreg' gyanúját igazolák. Ez előtt azonban meg- 5 foghatatlan volt, mint történhetett, hogy a' láthatólag magasb nevelésű ifjat e' nevetséges babona elfoglalhatta? Ugy tetszett, az ifjú' lelke beteg; de ohajtá reménylhetni: bár ne gyógyulat' lehetsége nélkül! Szánakozva nyult annak kezéhez és lépcsőnként fejlődő rész- 10 véttel így szólítá meg: „Ifjú barátom! az ur' idegein szokatlan rázó- 10 dás futkos keresztül. Sokan jövének éltem' napjaiban már hozzám azon reménnyel,³³⁵ hogy az álmodott kincs' kulcsait kezeikbe adandom. A' pórnpé nem tudja, nem képzei, hogy vagynak emberek, kik a' hegyekben kődarabokat 's növényeket keresve fáradoznak; mert hogyan köthet az becses olly dolgokhoz, miket lábaival tudatlanul 15 tapod naponként? A' sokaság így okoskodik: az öreg Fabricius olly 15 fáradalommal mássza a' sziklákat; leszáll a' mélységekbe 's a' tarisznyakő' terhet haza felé györnyedve hurcolja; tenné e azt, ha tarisznyájában nem a' titkos kincseket takarítaná el? Hogy a' kincshordó a' maga öreg napjait szegényül éli, hogy kődarabokat tudomány 20 végett gyűjtöget 's fáradságos gyűjteményeit nagy városokban lakó 20 gazdag kedvelőknek nyomorult árért eladogatni kénytelen: ezt ők tudni nem akarják. De az ur nem pórnpéi ember, 's honnan, az istenért, e' sülyesztő babona, melly fiatal lelkét és testét már már elme- 25 ríteni³³⁶ készül?”

25 Hősünk' keblét szégyen' és kétség' kínos érzelmei szaggatták. Ott üle³³⁷ a' tisztes öreg' szemei előtt, mint bánkódó bűnös a' gyóntató atya' jelenlétében, az istennek szentelt falak közt. Kimagyarázhatatlan az, mi most belsőjében küzd vala. Valót mondott az öreg? Ki fogna abban józan ésszel kételkedni? De oh, ha csak a' titok' tudásától kíván visszaretenteni! Ha ő tehetné azt, mit a' nép' hiedelme neki tulajdonít! Hiszen ember, 's lehetetlen, hogy kínaimon ne szánakoz- 30 zék! Ezek valának gondolatai, mellyeknek teljességétől³³⁸ erőszakosan ragadtatva ömledezni kezdett, és szíve' egész állapotját,³³⁹ szenvedéseit, reményeit, kétségét, szóval: boldogtalan szerelmét 's annak 35 minden következményeit a' légfőbb pontra hágott szenvedelem'

égető ékesszólásával adá elő. Fabricius mély figyelemmel hallgatá és megborzadt; majd szánakozásra lágyult 's ezt mondá: „Ifjú, sok évvel ez előtt egy szerencsétlent ismertem, kinek gyötrelmei a' tieidhez hasonlóak valának. Ha története sülyedt³⁴⁰ lelkednek orvosságul szolgálhatna: ime halljad, elbeszélem. Vedd példáját tükör gyanánt 's lelked' minden erejéből³⁴¹ igyekezzél haszonra fordítani!”

XI.

„Ifjúságom' első hajnalát éltem, ismereteim szűkek valának, élénkségem több, mint középszerű.³⁴² Örömezt futkostam a' hegyek közt, mellyeknek lakójává születtem, 's jól esett, ha sziklákat másztam meg, üregekbe lebecsátkozhattam, veszélyben forgás sem borzasztott vissza, mivel az a test' és lélek' erejét mozgálmomba hozta.”

„Ez időben környékünkbe bizonyos porosz kézműves érkezék, kevés évvel idősb magamnál, 's asztalosaink' egyikénél legénynek szegődék. Szorgalmas, jámbor ifjú, 's kiből³⁴³ valaha szerencsés mester válhatott volna, ha lelke szenvedelmek' tanyájává ne változék.”

„Mestere' leánya szép vala, keze után sokan vágytanak. Maga a' mester vagyonos 's egyszersmind pénzsomjúzó szokatlan mértékben. E' tulajdonához járult, hogy vak hiedelemmel hitte mind azon meséket, miket a' köznép' körében babona természet és terjeszt; 's e' mesék közül legbuzgóbban függött a' karpáti titkos kincsekről³⁴⁴ szólón. 'S ki ütközzék meg benne? Ő gondos nevelést soha sem kapott, a' mese pedig emlékezetet haladó idők óta az egész vidéken legnagyobb terjedtségben uralkodott, 's elejétől³⁴⁵ fogva számtalan külföldiek is tettek sikertelen utazásokat hegyeinkbe, a' képtelen, de az emberi szív' gyengéjéhez³⁴⁶ még is olly csalóka hangon szóló képzeménytől³⁴⁷ kecsegtetve. Az asztalos tehát a' nevezett kincsekbe rendülhetetlen hittel hitt, 's kincssomjától³⁴⁸ elbódítva, erősen feltette magában, senkinek sem adni leányát, csak ollyannak, ki hegyeink' aranykamrájához a' kulcsot felleli.”

„A' rege' egyik pontja ez: átok alatt vagynak a' kincsek, 's az örök lelkek belföldi lakos' birtokába eresztetni soha sem fogják. Jónás mester azért örömmel fogadá a' külhoni csinos legényt műhelyébe 's még nagyobb örömmel vevé észre, hogy ez leánya iránt gerjedelmet kapott. Vára a' pillantást, mellyben nyilatkozzék, 's midőn megtörtént, tagadó választ nem adott, de az ifjút a' kincs' felkeresésére utasítá.”

„Szegény Hans! ő szerelmes is volt, babonás is; segédül vett engem, élénk gyermeket; leíratá³⁴⁹ velem a' kincstárról³⁵⁰ szerte keregtő kéziratot, ime épen ezt, mellyet uraságod által visszanyerék, 's mellyet szegénynek kora halála után emlékül megtartottam, 's kért: kísérném őt vándorlásaiban a' bércek közt. Nekem tetszett a' tréfa, melly neki mély komolysággal ült szívében, 's napokat, heteket tölténk a' sziklák közt. Ő egész téli keresményét nyári bódorgásaira vesztetgeté, 's midőn az utolsó meleg nap leszállott, 's a' hegységet ismét mély hó borítá, fáradatlan dolgozott újlag, kielégítetlen két szenvedélyét táplálva keblében; mert a' mester' leányát és pénzét egyforma szigorúsággal őrizte.”

„Megint eljött a' nyár, 's a' munka' helyét megint arany utáni vándorlás fogá el. Mindegyik sikertelen merény dühösebb kívánsággal ragadá újabbra, 's mindennek vége csak az lön: ő az örök kincskeresés mellett szegény marada; Jónás mester pedig betegség miatt meghalván, rokonai a' birtokban maradt leányt bizonyos nem kevesebb vagyonnal bíró ifjúnak nőül adni készülének. Ez a' szegény Hansra nézve rémítő csapás vala. Tanúja valék gyötrelmeinek; tanúja valék, melly sülyedésre³⁵¹ szállhat a' lélek, ha a' józan ész' vezérlésétől³⁵² megfosztatik.”

Fabricius néhány perczig megszűnt; szempillái szemlátomást megnedvesültek; ajkain lassú sohajtás lebbent el.

„Tisztán van emlékezetemben, mint állott egy reggel, arcza' összedult vonásaival előttem, gyötrelmes éjet kivirasztva. Ekkor határozá el magát a' legveszélyesebb merényt megtenni. A' szerencsétlen! ez vala neki a' legutolsó. Borzadva tekinték reá, midőn hívó szavára álmomból³⁵³ felébredék. Különben bánatos, szelíd arczán

kétségbeesés nyomá ki magát; akaratom ellen ugrottam fel 's elfogódott mellet követém."

„M...i határon, a' tó felett bal felé emelkedik az irtózat szikla-csúcs, mely a' sárkányról³⁵⁴ nevezetik. Tetején kiálló, roppant kö-
5 darabok fekszenek, melyek meredek fekvéseikben szél vagy csupa
nehézkedés miatt leszakadnak, és sebes rohanással gördülve lefelé,
többeket 's ismét többeket ragadnak magokkal. E' szakadás, rohanás
és együtttragadás egymást éri 's iszonyító morajt gerjeszt köröskörül,
mellynek hangját messzebről³⁵⁵ dühösen omló szirtpatakénak, kö-
10 zelebbről csattanó villámot követő dörgésnek gondolnád. E' jelenet
sokkal több rémítéssel hat a' lélekre, mintsem a' pórnép azt termé-
szeti okokból³⁵⁶ magyarázni elégnék vélhetné. Ugy mondják: lelkek
tanyáznak ott fenn 's ez életretentő szirtrohanással a' titkos kincstár'
keresőjét³⁵⁷ tartóztatják vissza; e' kincstár pedig a' sziklacsúcs' egyik
15 hasadékaiban fekszik, mely a' déli oldalon látható. Sok egyéb drága-
ság van más helyeken is: itt az aranyforrás, amott a' gyémántüreg 's
több efféle; de a' mi a' sárkánycsúcs' hasadékaiban rejtetik, felülmúl
mindent, mit a' legteközlőbb képzelet valaha kigondolt."

„Igy hiszik embereink, 's szegény vándortársam is így hívé.
20 Azonban a' ki nem kerülhető³⁵⁸ életveszély ez ideig e' halálos me-
rénytől³⁵⁹ visszatartóztatá. Most lelke összetépett állapotában nem
láta többé semmi rettegni valót; nyerni akart, vagy elveszni, 's mi
minden további gondolkodás nélkül kiindultunk."

„Ott valánk a' borzasztú csúcs' közelében. Nem tudnám, mi tölt-
25 hetett el nagyobb irtózáttal: a' természeti, lélekrázó jelenet e? vagy
az ember, ki mellettem a' végső elszánás' leirhatatlan hatásu per-
ceiben magába süllyedten³⁶⁰ áll vala? Feszülő kebellet, egy helyre
meredt tekintettel, uralkodó eszméjén kívül minden más gondolatnak
és érzésnek meghalva, nézé a' titokteljes³⁶¹ hasadékot, mely előtt
30 felülről³⁶² a' mélység felé zúzással fenyegető szirtdarabok zápor
gyanánt hullának. Fojtó csendben voltunk mind ketten; néhány pillan-
tat mulva rémletesen felsikolt: most, most! 'S valóban a' közápor
egyszerre megszűnnek; ő vad tüzzel sietett a' hasadék felé, de alig ért
annak széléhez, midőn a' szél hatalommal támada fel, 's egy lerepedő
35 kötömeg a' szikla' száz meg száz darabjait rohanásba ragadja, és a'

szerencsétlen beszaggatott fejjel 's összeroncsolt karral ugrik vissza
's lábaimnál összerogyan."

„Ifjú barátom, miért mondjam tovább? Ő meghala, 's most ott
nyugszik felébe dombolt kőhalom alatt, a' végmerény' szomorú
5 helyétől³⁶³ nem messze. Elmenjünk e, hogy megmutassam a' szen-
vedély és vak hiedelem miatt elsüllyedettnek³⁶⁴ emlékét? Fialat em-
ber, ha az ő sirjánál sem gyógyulsz meg, úgy isten legyen irgalmas
lelkednek!"

Az öreg elhallgatott, beszédét mély hallgatás követé. Már egészen
10 be volt alkonyodva; az együttülők egymás' arcvonásait többé ki nem
veheték, 's azért, midőn az ajtó megnyílt, 's a' ház' leánya égő gyer-
tyával belépett, és a' gyertyafény Erdőhegyi' arcát felvilágítá, gazda
és leánya megdöbbentek, látván, mikép' a' vendég ifjú egészen ela-
lélva, magán kívüli állapotban ül, fél testével az asztalra hanyatlottan.
15 Fabricius közelebbről³⁶⁵ megvizsgálá és félelmesen kitört láz' jele-
neteit ismerte meg. „Linka,” monda leányához, „ágyat készíts³⁶⁶ e'
szerencsétlennek.” A' szép gyermek pedig szánakozó arccal és kész
kezekkel dologhoz látott, 's néhány percz mulva az ágyban fekvő
előtt ülve, gondos szemekkel vigyázott reája.

20 Valljátok meg: a' nyavalya' minden kínai közt is nem irigylésre
méltó sors e, ha valaki az ifjúkornak (mint Himfy mondja) virágéve-
iben szép kezek által vetett párnákon fekszik, 's szemek, mint az ég'
legtisztább azúrja, virasztanak felette és ajka' minden mozdulattá le-
segetik, és hullámzó kebelből³⁶⁷ a' rózsajkak felé gyenge sohajtát
25 tolakodik, valahányszor a' fekvőt fájdalomai nyögésre kényszerítik?
Valóban nem mindennapi részvét vala az, mellyel a' kellemes Linka
a' szenvedő ifjút ápolá. Annyi nyugtalanság, annyi szakadatlan figye-
lem, annyi önmegtagadás, nem, az nem telhetik ki mástól³⁶⁸ istennek
azon angyalán kívül, kit szerető hölgynek neveznek! De a' mi sze-
30 rencsétlenünkre mind ez hijában volt. Vad képzetek közt hánykódva,
nem tudá: hol van? nem tudá: mi történt vele? Nem vette észre, ha a'
leggyengébb kéz forró homlokához ért, nem látta, ha a' gyönyörű
leány' szemeiben remegő könny ragyogott miatta, és nem sejdítette a'
boldogságot, melly illy ápolónak karjai közt emberre várhat, ha
35 tudniillik, embernek elég tiszta keble van, illy boldogságot elfogadni.

Veszélyes éj mene keresztül, 's még veszélyesb reggel viradt³⁶⁹ fel. Fabricius, ki az orvosi tudományban idegen nem vala, szereket kevert egytűvé; de homloka ránczba vonult, valahányszor a' beteget tekinté. A' szép leányka pedig szorongó kebellet lesegeté most betegét, majd atyja' jósló arczvonásait, 's ah, egyikből,³⁷⁰ mint másikkól,³⁷¹ a' vigasztalás olly kétséges vala! Szánnotok kellett volna a' bájoló gyermeket azzal a' csendes, kifakadni nem tudó fájdalommal; mert szívében, mint arczain, a' legparányibb vonás is tisztán asszonyi³⁷² vala; mélyen, de szelíden érzé még a' gyötrelmet is, és a' szenvedés' megrohanó ostromaiban is kétség és riadás helyett lelke olly kész vala a' megadás' bús ugyan, de szép nyúgalmában felemelkedni. Azonban miért rajzolgatom őt? Ti elhiszitek, ha mondom: az ártatlan, nemes szív első érzelmei szentek, 's hozzájuk szerénytelenül közelíteni tilalmas.

XII.

- 15 Kézsmárkon heti vásár vala, 's utczájin³⁷³ a' nép tolongott egymáson keresztül. Bizonyos ifjú gyorsan ment a' házak alatt végig; tekintetei gondot árultak el, de a' melly ez arczon nem épen megszo-
kottnak látszaték. Ide 's tova nézett mentében, nyilván, mintha vala-
kivel találkozni ohajtana, és nem sokára egy szalmakalapos, feszes
20 tartású férjfit láta meg 's lépteit feléje fordítá.
„Vitéz Knot Jakab!” monda az ifjú, „egész órája, hogy kendet ke-
resem.”
„Engedelemmel, ifjú ur,” felelt a' vitéz, „én már valék szállásán
's tudósítást hagyék ott a' beteg urfiról.”
25 „Épen azért; kend tehát látta őt?”
„Minden bizonnyal,³⁷⁴ ifjú ur! Jakob Knot nem mond egyebet
szoros igazságnál. A' G....be vívő úton találkozáim vele, de lóháton
ült, 's gyorsabban nyargalt el, mint vele szólhaték vala.”
„G....be?” kérde az ifjú.
30 „Igen, igen. Minden bizonnyal³⁷⁵ azon átkozott vénhez, ki a' ta-
risznyájába szedett aranydarabokat az enyémben valóságos kővé
váltottatá.”

„Fabricius! úgy van, az a' boldogtalan szenvedély!” tűnődék az ifjú magában, félíg hallatólag.

„Az, igen, az a garbonczás; hogy a' milliom! A' bérczen felejtett aranydarabjaiból³⁷⁶ néhányat elhoztam. Egy kis segítség, gondolám, 5 nem árt; a' havasi kecskéért mászkálni nem könnyű, 's ha az ember megvénül — —! A' sátán! Ötvöshez vittem a' darabokat, 's gondolja meg, ifjú ur, tiszta, becstelen kő vált belőle!”

„Itt van borra való, Jakab; keressen nekem szekeret G.... felé.”

Hogy rövid legyenek: egy pár óra alatt a' szekér előállott, 's Bede 10 (mert tudni fogjátok, hogy az ifjú, kiről³⁷⁷ itt szó van, nem is lehetett más) felüle 's beteg barátját feltalálni megindult. Sebesen hajtott a' Tót;³⁷⁸ porfelleg kíséré az útazót, ki egészen elkomolyodva, gondolatoknak ereszté magát, 's a' mellette ülő vitéz' anekdotjaiból³⁷⁹ egy hangot sem értett. A' vitéz látá végre, hogy egyedül magának beszél, 15 's félduazzogva némula meg, és ez állapotjában³⁸⁰ fejét leeresztvén, elszenderedett. Így folyt az út halotti csendben egész a' helységig, melly a' rövid, de aggódással járt útazás célja³⁸¹ volt.

Bede látta a' szenvedő ifjút és sírt; mert reménység életéhez nem vala. Szünni nem akaró képzelgések közt tébolyogva beszélt; arcza' 20 minden vonásai szánásra méltólag elváltoztak; belsőjén emésztő láng gyúlongott keresztül. Linka és az öreg Fabricius, és az újlag érkezett Bede egybeolvadó részvétellel állottak felette. Ő azt nem tudá, 's barátjának az a nyomorult vigasztalás sem jutott, hogy végbúcsúját hallhassa 's messze, örökre elhagyott atyjához az utolsó isten-hozzádot 25 tőle elfogadja.

Engedjete meg bevégeznem. Kevés nap mulva Bede búsan és egyedül vált meg a' karpátaljai földtől,³⁸² haza térendő. Áringer Nelli a' boldog vőlegény' karján, menyasszony-koszorúval fejében, lépett oltárhoz; a' bájos Linka pedig hasadó hajnalkor felkele 's vá- 30 logatva szedett virágokból³⁸³ füzért akasztott a' gyászfára, melly a' G....i sírkert' dombjai közül a' legújabbikat jelelé.